Št. 45 Poštnina plačana v gotovini (Conto corrente con la posta) **V Trstu, v četrtek 22. februarja 1923.** Posamezna številka 20 cent. **Letnik XLVIII**

EDINOST

Izhaja, izvzemši pondeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Ne rankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. Izdajatelj in odgovorni urednik Anton Gerbec. — Lastnik tiskarne Edinost. Tiskarna Edinost. Naročnina znaša za mesec L 7.—, 3 mesece L 20.—, pol leta L 32.— in celo leto L 60. Za inozemstvo mesečno 4 lire. Uredništva in uprave

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm.*) — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 40 cent. osmrtnice zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov *mm* po L 2 — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

NE OBUPUJTE!

«Ob čitanju raznih časnikov se nas polašča neka resignacija, ki nam jemlje vsako voljo do nadaljnega učenja. Dnevno čujemo o zatiranju slovenskih šol in slovenskega učiteljstva. Vidimo, kako so začeli na koncu in že gredo proti sredini: v Istri. Kar se dogaja tam, se bo nadaljevalo tudi tu. Lansko leto je Jugoslavija dala «ultimatum» našim sobratom, oziroma tovarišem, ki so pristojni v Julijsko Krajino. In ne bo dolgo, ko se zgodi tako z vsemi tukaj. V Jugoslaviji nas ne bodo sprejemali. Služb drugih ne bo, ker se bodo sprejemali le uradniki s «čisto krvjo». Kam naj se obrnemo? Kako naj pridemo do eksistence?! Ali bomo primorani držati se materinskega krila, ali pa zatajevati vso tisto odkritosrčnost, ki nam jo je mati položila v srce! Odgovorite nam, pojasnite nam, svetujte nam!»

Tak obupni klic nam je došel iz krogov našega naraščaja. Zahtevajo od nas, naj bomo odkritosrčni. Odgovarjamo jim povsem iskreno:

Mladi gospodje — ne tako! Razumemo vaš težki položaj, cenimo vaša čustva. Na srcu nam je vaša usoda radi vas, ki ste sinovi istega naroda in ki stojite na pragu svoje bodočnosti, pa tudi in še posebno zato, ker bo z vašim poklicem spojena tudi usoda naše šole, te glavne podlage življenja in razvoja ljudstva. Narod brez šole je narod brez bodočnosti! In kako naj bomo imeli svojo šolo, če ne bomo imeli svojih — učiteljev, vzrasl h iz naroda samega! Učiteljev in vzgojevalcev, ki bodo imeli toplo srce in žarko ljubezen do naše mladine! Odslej še bolj nego doslej bo naša mladina potrebovala šolnikov, ki ne bodo vršili svojega poklica le radi plače in službene dolžnosti, marveč bodo v polni meri razumeli visoko nalogo ljudsko-šolske vzgoje in bodo cilje šole zasledovali z vso svojo strokovno usposobljenostjo in z ljubečim srcem!

Vemo tudi, da bo vaš položaj v splošnem sedanjem položaju našega naroda v Julijski Krajini silno težaven. Razloga za tako obupavanje, ali — kakor pravite vi: resignacijo — vendar le ni! Zastopniki ljudstva in njegovi voditelji so tudi Vam pokazali pot, po kateri boste morali hoditi. Določili so vam smer za vaše prihodnje delovanje in postopanje. Svetovali so ljudstvu, naj brezpogojno prizna dovršeni čin in naj vse svoje stremljenje prilagodi novemu državno - pravnemu položaju, ki so nam ga naklonili svetovni dogodki! In ljudstvo jih je razumelo in se je pokorilo njihovemu nasvetu.

Težak in neizrečeno kočljiv bo vaš položaj. To priznavamo vnovič. Vendar je naša trdna vera, da boste mogli tudi vi odgovarjati dolžnostim našega novega državno - pravnega položaja, ne da bi se morali odreči svojemu vzvišenemu poslanstvu za naobrazbo naroda in vzgajanje lojalnih državljanov in ob enem poštenih in značajnih sinov naroda. Saj vidite, kako je naše ljudstvo na eni strani lojalno priznalo dovršeni čin, na drugi pa se vendar ne odreka borbi za svoje narodno življenje in svoje pravice! Pravica do te njegove borbe temelji v njegovem vestnem izpolnjevanju dolžnosti napram državi in v njegovem neoporečenem poštenju. Če boste vestno odgovarjali tema dvema dolžnostima — državljanski in stanovski — vam ne bo treba kriviti hrbtišča, ali, kakor pravite vi: zatajevati svojo odkritosrčnost!

Učiteljstvo je eden najvažnejših delov razumništva narodovega. In ravno zato, ker je naš položaj silno težaven, je naloga inteligence tem nujnejša: da je ljudstvu modra voditeljica, bodrilka in tolažiteljica! S svojimi zgledi, svojim delom, svojo trdno vero, da prebijemo tudi te težke čase in da si končno tudi mi priborimo življenje svobodnih in enakopravnih državljanov, mora inteligenca voditi ljudstvo!

Nikdo ne bo zahteval od vas, da bi stopali v politično areno, da bi dajali onim, ki bodo nadi vami, kako pretvezo za preganjanje. Če boste vestno vršili svojo nalogo na polju svojega poklica, boste vršili vso svojo dolžnost tudi napram narodu. V tem smislu prilagodite se položaju!

Ostre sape brijejo res sedaj preko poljan. Ne smemo pa se odreči nadi, da bo po nevihti smel prej ali slej solnčni žarek tudi na naš prag. Zato vam kličemo, mladi prijatelji: **n e o b u p u j t e!** Opustite misel na emigracijo, pa tudi na skrivanje za materini predpasnik! Kar narod bo potreboval ravno vas za svoj kulturni napredek! In hvaležen vam bo. Pripravljajte se vestno za svoj poklic, da boste potem, ko prestopite prag praktičnega življenja, polni možje na svojem mestu! In z zavestjo o polno storjeni dolžnosti na vse strani boste tudi oboroženi za slučaje — svet je pač tak — kakih nepriličnosti, ki bi morda prišle nad vas! In za slučaj, da bi se vendar dogodilo kaj hudega, boste deležni vse zaščite od strani ljudstva in njegovih voditeljev.

Pa še na nekaj vas moramo opozoriti. Naučna uprava zapira naše šole s pretvezo ali izgovorom, da ni učiteljev. Čim več bo prihajalo naših učiteljev z učiteljišč, tem bolj se bo krhalo v rokah naučne uprave orožje takih izgovorov. Z dejstvom, da je naših absolventov učiteljišč, dobimo mi orožje v roke na korist naše šole in — vašo!

Še enkrat vam torej, dragi prijatelji, kličemo z vso odkritosrčnostjo: **n e o b u p u j t e!**

Italija

Pravna asimilacija državnih nameščencev v novih pokrajinah

RIM, 21. Na predlog finančnega ministra De Stefanija in ministrskega predsednika so bili izdani kr. dekreti za pravno asimilacijo državnih nameščencev v novih pokrajinah, ki so služili pod prejšnjo vladavino. Istočasno je bil urejen položaj onih uslužbencev, ki niso bili potrjeni v službi italijanske uprave. S tem pridejo iz veljave vsi predpisi, ki so na tem polju bili izdani od bivše monarhije in bo torej državno osobje z nekaterimi prehodnimi določili podvrženo istim zakonom, kakor ostali državni nameščenci v kraljestvu.

Konferenca zaradi Južne železnice

RIM, 21. Delovanje konference zaradi ureditve vprašanja Južne železnice se nadaljuje zelo živahno. Že pred nekol ko dnevi so prispeli v Rim tudi člani jugoslovenske delegacije, ki jo sestavljajo minister Rybař, državni tajnik Avramović in gg. Vončina, Bojko in Marković. Včeraj se je vršila plenarna konferenca. Smatra se, da se bo dosegel sporazum v glavnih vprašanjih že v prihodnjih dneh.

Sklicanje socialističnega kongresa

MILAN, 21. «Avanti!» poroča, da je vodstvo socialistične stranke na svoji seji dne 20. t. m. sklenilo sklicati strankino zborovanje za 8., 9. in 10. aprila. Kraj se bo še določil. Zborovanje se bo vršilo v privatni obliki in bo imelo na dnevnem redu poročilo ravnateljstva, poročilo delegacije na četrtem kongresu internacionale in volitve novega vodstva.

Parnik «Moncenisio» se potopil?

GENOVA, 21. Včeraj je prišla od angleškega Lloyda na otokih Behunda brzojavka, da se je parnik «Moncenisio», za katerega je bilo javljeno, da je v nevarnosti, potopil in da je bila posadka rešena od angleškega parnika, ki je prišel na pomoč. Paroplovbna družba pa, ki je lastnica parnika, pravi, da nima potrditve o tej vesti.

Fašisti in prostozidarji

RIM, 21. Tiskovni urad fašistovske stranke sporoča: Prišla je vest političnemu tajništvu fašistovske stranke, da nekateri fašji silijo fašiste - prostozidarje, naj podpišejo tiskovine, ki vsebujejo demisijo od članstva prostozidarskih udruženj, ali pa da javno podajo izjavo o svoji demisiji. S takim postopanjem se dela proti duhu sklepa Velikega fašistovskega sveta. Člani Velikega fašistovskega sveta, ki so bili obenem člani prostozidarskih udruženj, jamčijo dovolj za lojalnost vseh fašistov. Politično tajništvo prejema vsak dan poročila o fašistovski disciplini in je zato gotovo, da bodo fašisti - prostozidarji storili svojo dolžnost tudi brez takih prisilnih in ponižujočih sredstev.

Mussolini se vrnil v Rim.

RIM, 21. Ministrski predsednik Mussolini, ki je bil pred nekoliko dnevi odpotoval v Milan, se je danes ob 9.10 vrnil v Rim. Spremljala sta ga kabinetni načelnik cav. uff. baron Russo in Mussolinijev osebni tajnik kom. Diavolini.

Jugoslavija

Izmenjava ratifikacij svetomargeritskih dogovorov

BELGRAD, 20. Po poročilih iz Rima se svetomargeritske konvencije obelodanijo v «Uradnih listih» tekom današnjega oziroma jutrišnjega dneva.

V zunanjem ministrstvu se vrše konference, na katerih razpravljajo o vseh tehničnih, finančnih in administrativnih odredbah, ki so potrebne povodom izpraznitve oziroma zasedbe Sušaka in tretje dalmatinske cone.

Na včerajšnji konferenci, ki so se je udeležili minister zunanjih zadev dr. Ninčić, minister financ dr. Stojadinović in razni strokovnjaki, so bile razmotrivane poedinosti o finančnih odredbah. Obravnavano je bilo tudi vprašanje prahrane prevzetih krajev v Dalmaciji, kakor tudi vprašanje administrativne organizacije. Tekom včerajšnjega dneva še ni prispelo iz Rima oficielno poročilo o izmenjavi ratifikacij. **Zasedba nievtralne cone ob albanski meji. —**

Jugoslovanska meja z Albanijo definitivno določena.

BELGRAD, 21. V smislu sklepa veleposlaniške konference v Parizu so danes jugoslovanske čete zasedle zadnji del nevtralne cone med Jugoslavijo in Albanijo, in sicer od Gjaravice do Korabe, izvzemši 500meterski pas z obeh strani, ki ostane še nezaseden, dokler ne bodo postavljeni mejni kamni. Meja od Gjaravice do Gjala-Frošita v smeri proti Djakovici, je ista kakor je bila določena na londonski konferenci leta 1913, in gre potem ob razvodju med Velikim in Malim Drinom poleg vasi Junik. V tem razvodju je bilo glavno gnezdo odmetnikov. Od Gjala-Frošida gre meja ob gorskih grebenih Baštriga in Korotnika in ob Drinu proti vasi Vrbnica, ki je priznana Jugoslaviji, izvzemši nekaj vasi

S tem je definitivno določena mejna črta med Jugoslavijo in Albanijo in ukinjena nevtralna cona od ustja Bojane do vasi Lin ob Ohridskem jezeru. Jugoslovenska vlada pa si je pridržala pravico, da zahteva še nekatere manjše korekture.

Do večera ni nikakih poročil o eventualnih incidentih pri zasedbi, tako da se more smatrati, da se je zasedba izvršila mirno brez spopadov.

Včeraj je jugoslovanska vlada izdala nastopni komuniké: Po sklepu poslaniške konference v Parizu bodo naše čete danes zasedle zadnji del nevtralne cone med našo državo in Albanijo, in sicer na črti Gjaravica-Korab. Dalje proti Djakovici gre mejna črta kakor 1913 po razvodju med Belim in Velikim Drinom. Selo Junik z okolico, ki je bilo središče odmetniških tolp, se zopet vrača Jugoslaviji. S tem je definitivno določena naša meja napram Albaniji, in sicer na vsej dolžini od ustja Bojane do Lina ob Ohridskem jezeru. Naša vlada si je rezervirala pravico, da se izvrši na nekaterih točkah korektura.

Kandidatne liste za Belgrad

BELGRAD, 20. Pri mestnem sodišču so bile včeraj vložene kandidatne liste strank, ki nameravajo nastopiti pri volitvah v narodno skupščino. Tudi v Belgradu je strankarstvo zelo razvito, kar kažejo številne kandidatne liste. Od sodišča so bile potrjene te liste: 1. demokratska z Ljubo Davidovićem kot nosilcem, 2. oficielna radikalna s Pašićem, 3. neodvisna radikalna s Protićem, 4. socialnodemokratična z dr. Kosanićem, 5. lista najemnikov z odvetnikom Grebencem, 6. neodvisne delavske stranke Jugoslavije s Todorovićem in 7. nacionalnih naprednjakov z dr. V. Garašinom.

Volilna borba — Narodni socialisti nastopijo v Zagrebu

ZAGREB, 21. Naodnosocialistična stranka je pri sodišču vložila svojo samostojno kandidatno listo. Nosilec liste je dr. Ivo Politeo. V prvem okraju kandidira kovač Petkovšek in v drugem okraju tiskar Vladeta. Kandidatna lista NSS je v Zagrebu peta.

Železniška nesreča v Prekmurju

MURSKA SOBOTA, 21. Včeraj ponoči sta pri železniški postaji Kotaribi trčila dva vlaka. Dve osebi sta bili takoj na mestu mrtvi; dve težko ranjeni, pa so se prepeljali v mariborsko javno bolnico. Kako je nesreča nastala, še ni pojasnjeno.

BUDIMPEŠTA, 20. Iz Velike Kaniže javljajo: Med obema postajama ob meji Mura Kereszturjem in Kotaribo sta danes popoldne trčila jugoslovenski in madžarski tovorni vlak. Dva jugoslovenska železničarja sta mrtva, 1 težko ranjen.

Čehoslovaška

Masaryk v počastitev Rašinovega spomina

PRAGA, 21. Predsednik Masaryk je podaril en miljon češkin kron za «Rašinovo ustanovo», da tako počasti spomin na pokojnika. Iz Rašinove ustanove se bodo podpirali čehoslovaški dijaki, ki se bodo bavili s finančnimi vedami.

Ministrski predsednik v Palermu

PRAGA, 21. Ministrski predsednik Švehla je odpotoval v Palermo na dopust za oporavljanje.

Rusija

Rusija proti poljski zasedbi nevtralnega pasa — Boji med nerednimi litevskimi in poljskimi četami

PARIZ, 21. Čičerin je naslovil na litevsko vlado noto, kjer izjavlja, da smatra dodelitev železnice Kovno - Vilna Poljski kot novo nevarnost za Rusijo. Nota je vzbudila v pariških in londonskih krogih veliko pozornost.

Medtem so došla nova poročila o krvavih spopadih med poljskimi in litevskimi nerednimi četami. Pri Vilni je bilo v nekem boju ubitih 100 oseb. Redne litevske čete zadržujejo Poljake na njih prodiranju na nevtralno ozemlje.

Polkovnik Svejevski obsojen na smrt zaradi sokrivde pri poizkušanem umoru Lenina.

RIGA, 21. Iz Moskve javljajo, da je vrhovno sodišče obsodilo na smrt polkovnika Svejevskega, ki je bil obtožen sokrivde pri poizkušanem umoru Lenina.

ad Memel

Javlja se medtem, da so vse zavezniške vojne ladje zapustile memelsko pristanišče.

Litva

Memelska vlada priznava sklep poslaniške konference glede Memela in je pripravljena se pogajati s Poljsko

PARIZ, 21. Agencija «Havas» javlja, da je memelska vlada sporočila poslaniški konferenci, da sprejema njen sklep glede priklopitve memelskega ozemlja k Litvi. Pripravljena je poslati v Pariz delegata, ki naj razpravljajo s poljskimi zastopniki pred poslaniško konferenco glede pomorskega, rečnega in lučnega prometa v Memelu, upoštevajoč interese Litve in Poljske, za kateri je Memel naravno izhodišče na morje.

Francija

Francoski listi o evropskem položaju

PARIZ, 21. Baveč se s položajem v Evropi sodijo francoski listi, da je ruhrsko vprašanje tako, da mora vezati splošno pozornost. Za rešitev tega vprašanje je sedaj treba samo potrpežljivosti in trdnosti. Listi so mnenja, da preti evropskemu miru večja nevarnost iz Vzhoda in iz Jutrovega. Enoglasno opozarja francoski tisk na novo dejstvo ruske note poslane v Kovno, v kateri Moskva potrja vso svojo simpatijo do Litve ter izjavlja, da bi bilo nevarno izročiti Poljski železnico Grodno - Vilna. «Petit Parisien» je mnenja, da pomenja ta nota spodbudo Litvi, naj nadaljuje pot, katera ni našla odobrenja pri Društvu narodov. «Matin» opaža, da se vrši rusko posredovanje tudi v Angori, kjer skuša ruski poslanik preprečiti sklep miru, kar kaže na širokozasnovan načrt. «Echo de Paris» smatra Litvo za središče spletk, ki je postavljeno proti novemu evropskemu redu s sodelovanjem Berlina in Moskve in z bližnjim ciljem, da se vzpostavijo direktne zveze med nekdanjimi deželami Romanovcev in Hohenzollerncev izločujoč pri tem vpliv Poljske, ki je prijateljica zapadne Evrope. List nato povdarja, da je ruhrska zasedba izzvala pri Rusih skoraj isto ogorčenje kakor pri Nemcih, ki odklanjajo misel, da bi izgubili vojni arsenal, katerega se nameravajo učinkovito poslužiti.

Francija ne bo skrčila vojaške službe. Burna razprava v senatu.

PARIZ, 21. Senat razpravlja o zakonu za novačenje. Razprava postaja večkrat zelo živahna. Bivši vojni minister Lebrun, predsednik senatorske komisije za vojsko, je izjavil: Lahko bi nam kdo očital zaradi bodal, ki strašijo Ren, ko bi ne vedeli, kako močno brodovje se skriva v vojnih lukah. Nahajamo se pred dvema predlogoma: enoletna vojaška služba, 18 mesečna vojaška služba. Prva se tiče vojaške službe po izvršeni mirovni pogodbi, druga vojaške službe pred tem. Morda pride dan — je zaključil Lebrun — ko se bo Nemčija prepričala o naši neomajni odločnosti in se odločila na izvršitev mirovne pogodbe. Tedaj bomo tudi mi z veseljem mislili na olajšanje težke vojaške službe. Medtem pa bo imela francoska vojska, kakor vidimo, en sam cilj: ohranitev miru na podlagi podpisanih pogodb.

Anglija

Angleška dolnja zbornica odobrila odgovor na prestolni govor

LONDON, 21. Poslanska zbornica je odobrila odgovor na prestolni govor. Tozadevni popravek, predložen od socialistov, je bil dklonjen s 307 glasovi proti 176. **Kancler Seipel in minister vnanjih stvari**

Nemčija

Spor med Nemčijo in Italijo zaradi vrnitve umetnin.

BERLIN, 21. «Berliner Tagblatt» javlja, da je italijanski državni tajnik za umetnost Siciliani izjavil, da se bodo Nemčiji vrnile umetnine v vili Massino še le tedaj, ko Nemčija vrne Italiji kip Persefora. Ta zadnja umetnina sicer ni omenjena v versailleski pogodbi in je bila vrnitev umetnin iz vile Massino dogovorjena brez ozira na kip Persefone, toda Mussolini je postavil v zadnjem hipu svoj veto, tako da je prišlo do spora.

Nemčija hoče zaklati poljsko - litevski spor

PARIZ, 21. «Petit Jounal» pravi, da hoče Nemčija le radi tega izzvati intervencijo inozemstva v ruhrskem vprašanju, da bi odvrnila splošno pozornost od dogodkov, ki se dogajajo te dni na najobčutljivejši točki Evrope — na poljsko - litevski meji in ki znajo povzročiti novo vojno. List poudarja, da morajo zavezniki udušiti plamen, dokler se ne preveč razširi.

Nove nemške državne obveznice

BERLIN, 21. Te dni so se vršili na finančnem ministrstvu pogovori, kjer se je sklenilo izdati nove državne obveznice za skupno svoto 200 miljonov zlatih mark. Konsorcij, ki se bo ustanovil, bo pod garancijo državne banke podpisal 50 miljonov dolarjev v obveznicah, ki bodo zapadle v 3 letih. Obveznice se bodo kupovale z devizami in inozemskimi valutami.

Ruhrska kotlina

Angleške čete prepustile del svoje zone francoskim četam — Francosko - belgijska diktatura v Ruhru

PARIZ, 21. Angleške čete so zapustile postaje Harff, Bedburg in Alsdorf, ki so bile takoj zasedene po francoskih četah. Železniška proga Düsseldorf - Neuss - Duren je sedaj popolnoma v francoskih rokah. Proga Düsseldorf - Köln je še vedno zaprta za prevažanje ruhrskega premoga v Francijo. Nemški železničarji na progi, prevzeti od francoske vojske, so zapustili delo. Incidentov ni bilo.

Medtem se francosko - belgijska diktatura v ruhrski kotlini nadaljuje. Vojaško sodišče v Maincu je obsodilo nekoliko uradnikov, funkcionarjev in železničarjev zaradi nepokorščine in ščuvanja k stavkanju na zapor med 10 - 60 dnevi. Ravnatelj Eskomptne banke je bil obsojen na 25 dni zapora. V znak protesta so se danes zaprle vse banke. Iz Gelsenkirchena javljajo, da so začeli uradniki državne banke stavkati v protest proti aretaciji bančnega ravnatelja. Policijski ravnatelj v Gelsenkirchenu je bil aretiran, ker je ukazal svojim podrejencem, naj ne pozdravljajo francoskih častnikov.

Essenska policija je bila razpuščena, ker so našli v policijski kasarni 300 revolverjev, 300 sabelj, 100 pušk, 2 strojnici in dve strojni pištoli. Policijski zbor bo odslej sestavljen od 600 policistov v civilni obleki z znakom na rokavu.

Iz Düsseldorfa javljajo, da je bil izgnan tamošnji župan Koendgen, ker ni hotel pošiljati sporočil okupacijskih oblastev domačim listom in jih objavljati občanom. Občinski zastop je protestiral pri generalu Simonu proti izgonu župana. Sklenjeno je bilo baje, da se proglasi splošna stavka.

Ravnatelj pošte in brzojava v Maincu je bil tudi aretiran. Poštni uradniki so vsled tega proglasili stavko. Ves poštni in brzojavni promet je prekinjen. Poštno poslopje je bilo zasedeno po vojaških oddelkih.

Železniški promet je še vedno zelo omejen. Včeraj je odpeljal en vlak premoga v Francijo, v Italijo ih je odpeljalo šest, na Nizozemsko pa 5. Po Renu vozi sedaj 38 vlačilk.

Nemški unitarci za sporazum s francoskimi demokrati

PARIZ, 21. Hilferding, nemški delegat na socialističnem zborovanju v Lilli, je prišel v Pariz, da se pogovori z voditelji francoskih demokratov o rešitvi ruhrskega vprašanja, ki postaja od dne do dne bolj opasno. Nemški socialisti so na zborovanju v Lilli izjavili, da so že iz samega čuta do pravice za to, da izpolni Nemčija vse svoje obveze napram Franciji. Niti ne morejo nasprotovati zasedbi ruhrske kotline, ki pa mora biti čisto gospodarskega značaja ter tvoriti le zalog za plačanje odškodnin s strani Nemčije. Nemško delavstvo je pripravljeno, da se najodločnejše vpre vsaki vojaški operaciji Francozov na ruhrskem ozemlju in bo odgovorilo z najstrožjim odporom proti morebitnim poskusom Francije za aneksijo zasedenega ozemlja.

Hilferding je imel sinoči v nekem privatnem stanovanju pogovor z nekaterimi osebnostmi francoske demokracije, kjer se je baje sklenilo, da bo francoska demokracija iskala stike s svojimi nemškimi somišljeniki. Skoro istočasno je pa že izšla iz krogov francoskh radikalcev in radikalnih socialistov iniciativa za pogajanja z nemškimi demokrati, da bi se na tak način skušalo priti do kake rešitve v vprašanju razmerja med Francijo in Nemčijo. S tem namenom so že odpotovali nekateri odlični francoski radikalci v Berlin in druga glavna mesta Nemčije.

Turčija

Vzhodna konferenca se bo nadaljevala v Italiji?

PARIZ, 21. Včeraj je bilo otvorjeno zasedanje velike narodne skupščine v Angori. Razprave bodo tajne in bodo posvečene proučevanju mirovne pogodbe, ki so jo zavezniki predložili v Lausanni Izmet paši. Predvideva se, da bo razprava o tem predmetu trajala nad teden dni, ker so poslanci sklenili, da bodo proučevali pogodbo zelo natančno od člena do člena. Opozicija se pripravlja, da odločno nastopi proti popustitvam, ki jih je Izmet paša dovolil v Lausanni. Kljub temu se upa, da se bo mirovna konferenca, ki je bila pretrgana v Lausanni, obnovila in v tem slučaju bi se pogajanja nadaljevala v kakem italijanskem mestu.

Izmet paša je baje izjavil novinarjem v Carigradu, da bo po odločitvi velike narodne skupščine sporočil zaveznikom, pod katerimi pogoji bi Turška bila pripravljena skleniti mir. Velevlasti bodo potem imele naznaniti v svojih odgovorih, ali in kje naj se pogajanja nadaljujejo.

Izmenjava vojnih ujetnikov med Grčijo in Turčijo — Prvi transporti turških ujetnikov že odpotovali iz Pireja

CARIGRAD, 20. Na podlagi dogovora glede izmenjave ujetnikov, sklenjenega v Lausanni dne 30. januarja med grško in turško delegacijo, bodo Grki kot prvi vrnili turške ujetnike, ki se nahajajo v taboriščih. Grki bodo poslali za vsakega turškega vojaka po enega grškega vojaka, upoštevajoč pri tem dotične čine.

Grki imajo baje okoli 6.000 civilnih ujetnikov in 12.000 vojaških ujetnikov, Turki pa imajo baje od 10 - 15.000 vojaških in 10.500 civilnih ujetnikov. Prvi transporti bodo zapustili Pirej v sredo. Ujetniki se bodo izmenjavali en mesec. Preostali grški ujetniki bodo vrnjeni po podpisu mirovne pogodbe.

Iz Angore javljajo medtem, da sta tja prispela Mustafa Kemal paša in Izmet paša. Že isti dan se je sestal ministrski svet, kateremu je Izmet paša poročal o poteku konference v Lausanni.

Zasedanje narodne skupščine v Angori

CARIGRAD, 21. Davi sta prispela v Angoro Mustafa Kemal in Izmet paša. Predpoldne se je vršila važna seja ministrskega sveta. Narodna skupščina se bo sestala popoldne, kjer bo Izmet paša podal svoje poročilo o položaju v grško - turškem sporu. Zasedanje bo trajalo teden dni.

Grška

Venizelosev proglas na grški narod.

ATENE, 20. Venizelos je pred svojim odhodom iz Lausanne poslal grškemu narodu proglas v katerem ga opozarja, da mora Grčija mirno in potrpežljivo spremljati vse dogodke. Mora se končati to neznosno stanje, kajti Grčija ima mnogo razlogov, da želi mir. Konferenca v Lausanni se ni razšla zaradi zahtev Grčije, temveč zaradi vprašanj, ki se tičejo entente same. Zadržanje grškega naroda je važen zalog za entento, kajti ta narod upravlja na dostojen način sedanja vlada. Vprašanje miru se lahko smatra za rešeno, tako da se lahko v kratkem pričakuje tudi podpis mirovne pogodbe.

Venizelos bo ostal v Monte Carlo, odkoder bo vzdrževal vezi z ententnimi državami.

Avstrija

Grünberger odpotovala v Belgrad

DUNAJ. 21. Kancler Seipel in minister vnanjih stvari Grünberger sta odpotovala v Belgrad, kjer bosta ostala dva dni kot

gosta jugoslovenske vlade. Oficiozna «Politische Korrespondenz» piše, da se s tem potovanjem zaključuje serija obiskov v sosednih državah, da se tako ustvari podlaga za prijateljske odnošaje, kar je v skladu s smernicami politike avstrijske vlade v srednji Evropi. Prijateljski odnošaji so predpogoj za gospodarski razvoj narodov.

Listi splošno zatrjujejo, da je vest o Seipelovem potovanju v Belgrad naredila zelo dober vtisek na javno mnenje.

Avstrijska bilanca za l. 1923.

DUNAJ, 21. Vlada je predložila parlamentu novo bilanco za leto 1923. Ta bilanca predvideva deficit 3750 miljard, dočim je bilanca, predložena novembra predvidevala deficit 5924 miljard. Izboljšanje se pripisuje izvršitvi načrta za finančno ozdravljenje Avstrije in še posebno odpustitvi velikega števila uradnikov. Prihranilo se je tako 1670 miljard, predvidenih za uradniške plače in pokojnine.

Otvoritev novega sedeža italijanskega poslaništva v Tokiju

TOKIO, 21. Včeraj se je otvoril novi sedež italijanskega poslaništva v Tokiju s sprejemom, ki ga je priredil poslanik kom. Demartino za italijanski koloniji v Tokiju in Jokohami. Sprejema so se udeležili mons. Giardini, apostolski delegat na Japonskem in številni člani italijanske kolonije. Odposlani sta bili pozdravni brzojavki kralju in ministrskemu predsedniku.

Dr. Ivan Tavčar in njegovo delo

Pokojnik se je rodil 28. avgusta leta 1851. v Poljanah nad Škofjo Loko. Njegov dom je bila stara, prijazna kmetiška hiša, ki je nosila tedaj številko 27. Oče mu je bil Janez, mati Neža. Bila sta mala kmetiška posestnika, ki sta imela poleg Ivana še dvoje sinov in troje hčera.

Ivan, med deco najstarejši, je hodil nekaj let v domačo šolo. Pozneje se je s pomočjo svojega strica-župnika, preselil v Ljubljano, kjer je ljudsko šolo dovršil ter vstopil na gimnazijo. Gimnazijo je študiral v Ljubljani, nekaj časa tudi v Novem mestu, a zrelostni izpit je položil leta 1871. z odličnim uspehom na ljubljanski gimnaziji.

Ko je bila matura za njim, je udarila za Ivana Tavčarja težka ura. V bogoslovje ni hotel, in tako je prišlo, da je šel na Dunaj, kjer se je vpisal na pravoslovno fakulteto dunajskega vseučilišča. Tam je po štirih letih študiranja dosegel doktorsko čast.

Ves ta čas študiranja v tujini se je dr. Tavčar preživljal največ sam, kakor so to delali skoraj vsi slovenski študentje v tistih časih. Vir dohodkov so mu bile inštrukcije. Pa tudi njegovo slovstveno delovanje mu je bilo v gmotno oporo. Na Dunaju je bil Tavčar član akademičnega društva «Slovenija», ki mu je tedaj predsedoval Fran Šuklje.

Ko je študije dovršil, se je dr. Ivan Tavčar vrnil domov. Nastopil je prakso pri nemškem odvetniku dr. Schreyu v Ljubljani. Pozneje se je preselil kot koncipient k dr. Mencingerju v Kranj. Tam je ostal štiri leta. Leta 1883. je položil odvetniški izpit kot koncipient dr. Mošeta pred višjim sodiščem v Trstu, leto dni po tem dogodku pa je otvoril lastno odvetniško pisarno v Ljubljani, kjer je bil eden prvih slovenskih odvetnikov.

Dr. Tavčar je bil izvrsten pravnik in odličen zagovornik. «Slovenskemu Pravniku» je bil eden prvih sotrudnikov ter se zavzemal v tem strokovnem glasilu za narodne pravice Slovencev na justičnem polju. Od leta 1883. dalje je pisal za Mohorjevo družbo v Celovcu poljudno delo «Pravnik», ki služi našemu kmetu še danes za svetovalca v marsikateri pravni zadevi.

Leta 1884. je bil dr. Tavčar izvoljen v ljubljanski občinski svet, ki je bil šele dve leti prej prišel v slovenske roke. Občinski odbornik je bil 37 let, vse do leta 1921., ko je spomladi odložil kandidaturo v občinske volitve. V dobi od leta 1909. do 1912. je bil dr. Tavčar ljubljanski podžupan, leta 1911. pa je bil izvoljen za župana, kar je ostal do leta 1921.

Dr. Tavčar je bil tudi deželni poslanec. V deželni zbor kranjske dežele je bil izvoljen l. 1889. Leta 1895. pa je prišel tudi v deželni odbor. Deželni poslanec je ostal do konca kranjskega deželnega zbora.

Leta 1900. je bil izvoljen tudi za državnega poslanca na Dunaju ter je izvrševal službo ljudskega poslanca sedem let.

Ko se je po prevratu 29. oktobra 1918 osnovala prva narodna vlada v Ljubljani, je prevzel dr. Tavčar v njej mesto poverjenika za prehrano. Ni pa stopil več v novo deželno vlado, ki se je osnovala v začetku 1919 po razpustu narodne vlade.

Pri zadnjih volitvah je bil dr. Ivan Tavčar kot kandidat demokratske stranke izvoljen za državnega poslanca. Bil pa je takrat že bolehen; zato se je mogel udeležiti samo par sej narodne skupščine, nakar je svoje poslansko mesto odstopil prof. Reisnerju.

Zadnji dve leti svojega življenja je Tavčar prebil večinoma na svojem posestvu Visoko v Poljanski dolini. Visoko je bil svoj čas lovski gradič brežiških škofov ter je kot tak bil lep spomin na nekdanje življenje v naših krajih. Pokojnik si je kupil gradič leta 1893. Tu je Tavčar prebil zadnja poletja svojega življenja. Od jeseni je bival v svoji hiši na Bregu. Ostal je duševno čil do zadnjih dni. Oči je zatisnil v pondeljek ob 13. uri. Zadnja dva dneva ni skoraj nič več govoril; bil je večinoma v nezavesti, srce mu je pešalo. Zdravnik dr. Jenko je konštatiral, da je katastrofa neizogibna zaradi otrpljenja srca. Pri smrtni postelji so bili navzoči gospa in dva sinova.

Truplo bo našlo svoje poslednje počivališče v grobnici na Visokem.

Leta 1868. do 1895. so v našem slovstvu doba romantike.

Romantika! Slovenski narod je brez velikega ozadja, brez silne zgodovine. Kmetiški narod s sinovi, ki so z vsem svojim bistvom priklenjeni na grudo. O tej zemlji je pel, kadar je pisal svoje povesti za slovensko ljudstvo, Josip Jurčič; na njej je izsledil čudovito nrav in postavo Martina Krpana Fran Levstik, iz nje je črpal Janko Kersnik in tudi Stritar. Drugačno pot pa je ubral Emil Leon — Ivan Tavčar. Njegova domena je romantična novela, ki se skoraj v vseh primerih odigrava na domačih tleh.

Kot pisatelj je Ivan Tavčar pristen, tipičen Slovenec. «Izredni dogodki, močne strasti poleg nežnega čustvovanja so snov njegovih romantičnih novel, ki spadajo med najboljše v našem slovstvu», pravi literarni zgodovinar Ivan Grafenauer. Toda Tavčar ne ostaja zgolj pri romantiki; čimbolj dozoreva, tembolj prehaja v njem do izraza tudi realistični moment. V njegovih delih se pojavlja Gorenjska v pokrajini in značajih.

Prvič se je pojavilo Emil Leon - Tavčarjevo ime v naši literaturi leta 1872. Trstenjak je tedaj izdajal svojo «Zoro». S svojim jezikom in stilom, tehnično spretnostjo in pristnim čustvom je stopil takoj med prve noveliste. Tavčar je ostal «Zori» zvest štiri leta. Objavil je v njej novelo «Antonio Gledjević». Pozneje je krenil Emil Leon na kranjske gradove; napisal je «Otok in Strugo» ter novelo «V Karlovcu». Sledil je «Ivan Slavelj» ter dragocene slike iz loškega pogorja «Med gorami». Verski boji v loških hribih so mu dali gradiva za sliki «Tiberius Pannonicus». «Vita vitae meae» ter za novelo «Grajski pisar». V letih 1885 - 1886 je ustvaril Tavčar roman iz časa Leopolda I. «Ivan Sonce».

Kmalu nato je sledil roman «Mrtva srca», psihološko razglabljenje o materializmu, ki zajme inteligentne ljudi do mas kmetov. A glej, prav ta čas začne dr. Anton Mahnič razburjati slovenske duhove s svojo dogmatično filozofijo; in Tavčar je šel in napisal blestečo satirično utopijo «4000», katero je slovenska javnost leta in leta uživala z nepopisno naslado.

Medtem pa so za Tavčarja napočila tudi leta političnega udejstvovanja. Zato je Tavčar pri Kleinmayer - Bambergu izdal pet zvezkov svojih zbranih spisov. Izdaji je napisal tudi kratek predgovor, v katerem omenja politične viharje, ki so mu baje izsušili «vir pisateljske fantazije». A kmalu se je pokazalo, da je vse to bila Tavčarjeva osebna neupravičena domneva. Kajti mož je kljub temu, da se je bavil s politiko, v svojem jedru ostal še vedno pisatelj. Njegova novela «V Zali» je ena najboljših v naši literaturi. Leta 1906 - 1907 se je Tavčar lotil zgodovinske snovi. Napisal je roman «Izza kongresa». V njem je osvetil Metternichovo dobo in tedanje slovensko zlasti ljubljansko življenje; v romanu srečamo poleg mnogih oseb tudi pesnika Prešerna in Julijo Primičevo. Po tem velikem zgodovinskem delu je Tavčar zopet odložil pisateljsko pero, to pot za 10 let. A doba svetovne vojne mu ga je potisnila znova med prste. V tem času je ustvaril svoj najboljši literarni proizvod, novelo «Cvetje v jeseni». Tri leta pozneje je sledila objava kulturno historične povesti «Visoška kronika». Kakor vsi njegovi spisi, je izšla prvotno v «Ljubljanskem Zvonu»; pozneje jo je marljiva «Tiskovna zadruga» v Ljubljani izdala kot VI. zvezek Tavčarjevih zbranih spisov. Knjigi je napisal uvod dr. Ivan Prijatelj.

Napisal je nekaj leposlovnih črtic tudi za Slovensko Matico, Slov. Narod, črtico za Strossmayrov zbornik i. dr., napisal ogromno pravniško delo «Slovenski pravnik» za družbo sv. Mohorja, več razprav za revijo istega naslova itd.

Očrtali smo v par potezah Tavčarjeva dela bolj po imenih kot po vsebini. Toda tudi iz tega, kar smo napisali, izhaja, da je Tavčar kot pisatelj deloma romantik, deloma romantičen realist. Dr. Ivan Tavčar je ostal tudi kot odvetnik sin slovenske zemlje, potomec našega kmetiškega doma, ki je bil ponosen nanj vse življenje. Ko se je ločil od politike, se je vrnil domov, na Visoko. Tam se je, kolikor so mu dopuščale še poslednje moči, posvečal slovstvenemu delu, obenem pa z zadovoljstvom in uteho v duši gledal slovenskega kmeta, razmišljajoč, kako bi mu v lepi besedi postavil trajen spomenik v svojem narodu. In to se mu je posrečilo.

(Jutro.)

Spomini

Vtis, kim se ga odnesla z letošnjega Sil. večera in drugih letošnjih prireditev, me je pripravil, da napišem v kratkem nekoliko spominov iz dobe 35—36 let nazaj. Omeniti pa moram, da ti spomini niso nikaka zgodovina one dobe, kajti kot taki bi bili jako pomanjkljivi. Te spomine sem doživela sama, so torej spomini na dobo mojih let. V tistih letih so tudi prirejali leto za letom Silv. večere in prav na takih odrih, kot smo ga imeli letos pri Sv. Ivanu. Igrale so se razne igrice, katere je nadvladovala znana «Srečno novo leto». Letos sicer nisem bila na pozorišču kot pred 35. leti, a nekaj pravice sem vendarle imela — vsaj za kulisami, če jih morem tako imenovati. V trenutku ko so si na odru voščili «srečno novo leto», so mi spomini uhajali daleč, daleč v dobo tja nazaj in z nemalo bolestjo sem vzkliknila: «Tam smo kot pred 35. leti!»

Živo mi je pred očmi prvotno društveno delovanje v okolici in mestu samem. Prirejali so «veselice» s par pevskimi točkami, deklamacijo in igro-enodejanko. Odri so bili, le za oni večer, zbiti s par deskami, kajti take «veselice» so bile navadno v gostilnah; lastne dvorane ni imelo nobeno društvo.

V časih se je kako društvo ojunačilo in najelo — večinoma za ples — gledališče Fenice, Armonia, včasih celo Politeama. Po okolici so se ustanavljala pevska društva, katera je večinoma vodil — še sedaj menda živeči — Fran Stelè iz Kamnika.

Pri Sv. Ivanu so imeli pevsko društvo «Zora», katero je kot druga društva gojilo petje in od časa do časa priredilo kako tako «veselico», imenovano tudi «besedo». Leta 1885. je to društvo, ki je štelo 60 pevk in pevcev, priredilo v verandi ali steklenem salonu nasproti gledališču Politeama, svoj prvi nastop. Ta salon je imel vhod z Acquedotta in je stal višje od ceste. Pri tistem večeru je deklamiral v narodni okoličanski noši naš starina J. Negode. Ves dan pred prireditvijo je plapolala naša trobojnica na platani, ki še zdaj stoji sredi Acquedotta pri ulici Rossetti. Nihče se ni spodtikal radi tega, le «Indipendente» je dan pozneje pisal, da se čudi, kako je policija mogla dovoliti kaj takega — —

1886. leta je to društvo najelo gledišče Fenice in tam priredilo najprej «besedo», potem pa ples. Peli so, deklamirala se je Gregorčičeva «V pepelnični noči» in igrala se je igra «Ena se mora omožiti». Pri plesu so nekateri pari plesali «monfrine», baje star furlanski ples. Odborniki in pevke so bili v okoličanski noši.

Leto pozneje je bila taka veselica v salonu restavracije v Boschettu. Takrat sta se igrali že dve igri: «Berite Novice» (rekli so «Edinost») in «Mutec».

Kakor to društvo, tako so tudi druga prirejala svoje veselice in dramila zaspance in učila nevedneže. Na Greti so priredili dijaki svojo veselico — letnice se več ne spominjam —, pri kateri so igrali «Eno uro doktor». Takrat je tudi dr. Sl. «oral ledino» v vlogi Škrjančka. Saj se še danes gosp. doktor tako rad spominja igralca, ki je kazal nogo, ko je govoril o križu, in kazal križ, ko je govoril o nogi. — Leta 1888. pa je bil umetniški večer v gledišču Armonia. Pel je operni pevec Josip Nolli iz Ljubljane, a tudi pri takem večeru ni smela manjkati enodejanka. Igrala se je «Blaznica v prvem nadstropji». Takrat se je pojavil Grebenc kot izvrstna komična moč; poleg Grebenca pa je bila gdč. Kobalova — sedaj Ščuka — takratna najboljša ženska moč.

Večkrat se je tudi igralo v dvorani in v vrtu (dvorišču) hotela Europa. Tam je prirejal «Sokol» svoje zabavne večere. S par deskami so zbili oder, včasih so bile kulise, včasih pa tudi ne. Spominjam se, da smo enkrat igrali na omenjenem dvorišču v podporo Sokolom, ki so nameravali na zlet v Zagreb. Kurnik nam je bil oblačilnica, šepetalec pa skrit v oleandru — —

V poletnem času so imeli trž. Slovenci večkrat svoje prireditve v vrtu «Mondo nuovo» za šolo Kandler. Tudi tam je bil postavljen oder za silo, kjer se je igralo, deklamiralo in pelo.

Ljubljanski igralci so tudi gostovali v Trstu, in sicer so igrali v Fenice «Revčka Andrejčka» z Borštnikom in Zvonarjevo (pozneje Borštnikovo) v glavnih vlogah. Igra «Pojdimo na Dunaj» se je tudi igrala v Fenice pod vodstvom Grebenčevim.

1887. leta je CM podružnica najela Redutno dvorano gledišča Politeama, v kateri je priredila zabaven večer. Kaj je bilo na programu, se ne spominjam, pač pa vem, da se je igrala igra «Nemški ne znajo». Priredili so jo za naše razmere in imenovali «Italijanski ne znajo». Od takrat so trž. Slovenci večkrat najeli redutno dvorano za svoje prireditve.

Kmalu potem se je pojavil blagopokojni Štoka in s pomočjo drugih navdušenih oseb, pričel z večjimi deli: «Mlinar in njegova hči», «Stari Ilija», «Čevljar baron». Te igre so se igrale v redutni dvorani. «Starega Ilijo» je igral Negode od Sv. Ivana, poleg domačinov pa so igrali še takratni dijaki, danes: Dr. Verčon, zdravnik, dr. Ferjančič, dr. Dimnik in neki že mrtvi župnik. — Ko se je prvič pel «Čevljar baron» s Štularjem v naslovni vlogi, je vse čestitalo na tako lepem uspehu. Zasluga je bila Štokova in nemala tudi nepozabnega Srečka Bartelna, ki je izučil vse pevske točke in vodil orkester.

V «Armonia» se je tudi igral prvikrat Finžgarjev «Divji lovec», ki je izšel tisto leto v «Domu in svetu». Štoka je igral divjega lovca, Tončka pa je igral ljubljanski igralec pok. Žužek.

Potem je prišla nova doba za nas trž. Slovence. Napredovalo se je v vsakem oziru naglo, zato je bilo nujno potrebno misliti na lastne dvorane, ozir. Nar. dome. Med prvimi je bil Sv. Ivan, ki si je sezidal svoj dom, s prostorno dvorano, s stalnim odrom in po par letih dodal verando, da je bilo vse poslopje vezano. V tem domu so se igrale že lepe stvari.

Sezidal se je Nar. dom v Trstu, kjer se je začelo z dramatiko redno v širšem pogledu. Družilo nas je nesebično delovanje, ljubezen do naroda in veselje do dramatike. Od prvih let je Štoka deloval neumorno, žrtvoval za dramatiko denar in čas, mi pa smo mu pomagali kolikor smo mogli in znali. Kmalu se je videlo, da ljudstvo stremi za nečem večjem, zato so prišli na vodilna mesta igralci po poklicu, in res, povzdignili gledišče do visoke stopnje. Mi pa smo se počasi umaknili — — —

Borštnik, Verovšek, Danilova, Hlača, Danilo, ti nam ne pojdejo tako zlahka iz spomina. Prišla je opera, opereta, gledišče je doseglo višino! A zlobna, zavistna roka je z ognjem in mečem uničila vse, kar se je zidalo dolga in dolga leta. Uničila je v mestu in okolici in sedaj po tolikih letih imamo spet izbitih par desk, majajoče se kulise in padajoča vrata za naš oder. Res je, uničili so nam nekaj svetega, a zavesti nam niso uničili, zavesti, da je treba začeti znova s postoterino močjo!

A. G.:

Dnevne vesti

Bolezen in zadnji trenutki dr. Ivana Tavčarja. Po «Slov. Narodu» posnemljemo sledeči ganljivi opis o razvoju bolezni in zadnjih trenutkih dr. Ivana Tavčarja:

Dr. Ivan Tavčar je obolel 17. februarja 1920. Zdravniki, ki jih je konsultiral, so takoj konstatirali zavratno bolezen, za katero doslej še niso našli leka. In res je jel polagoma telesno hirati in pešati, svežost, prožnost in čilost duha pa je dr. Tavčar ohranil skoraj do zadnjega trenutka, ko je bolezen s svojo nepremagljivo silo tudi duševno zahtevala svoj tribut. Sprva ni mogel nihče verjeti, da bi bil dr. Tavčar, ta prototip telesno silnega in zdravega moža, zapisan smrti. Vsi, ki so ga ljubili in spoštovali, so se oklepali ob zadnji bilki nade, da krepka in čvrsta njegova narava ipak premaga zavratnega sovražnika in se mu znova vrne zdravje. Toda vsi ti upi so bili zaman. Tudi sam dr. Tavčar se je sprva nadejal, da okreva. Hotel se je posvetiti popolnoma literarnemu delovanju in snoval je velikopotezne načrte o novih svojih umotvorih, ki bi naj pričali Slovencem, da je on i v pozni starosti ohranil isto svežost in prožnost duha, kakor jo je imel v svojih mladih letih. «Visoško kroniko», katere je dovršil prvi del, je zasnoval v treh delih. Drugi del bi se naj nanašal na dobo Marije Terezije, tretji del pa bi naj imel za vsebino dogodke v času Napoleonove Ilirije. Ko je leta 1921. zapuščal zadnjo sejo občinskega sveta, je v krogu prijateljev še z zanosom razlagal svoje literarne načrte. Rekel je, da bo drugi del «Visoške kronike» še vsekakor napisal, o tretjem delu je bil mnenja, da mu ne bo več usojeno ga dovršiti. «Spomladi», je rekel, «pojdem na Visoko, goreniski zrak mi vlije novih sil in tu izvršim drugi del svojega načrta.» Toda Sojenice niso hotele, da bi se mu izpolnila ta želja. Šel je na Gorenjsko, toda tudi divna visoška okolica mu ni več mogla dati zaželjenega leka. Vidno je hiral in pešal, le duh mu je ostal mladeniško svež. Z zanimanjem je spremljal vse dogodke na literarnem in političnem polju in izrekal o njih svojo sodbo. Letos na jesen se je vrnil z Visokega v Ljubljano v polni zavesti, da mu ni več rešitve. Vdano je prenašal vse bolečine, želeč si samo eno, da bi ga usoda čim najpreje rešila neizmernega trpljenja. Često se mu je stanje znatno zboljšalo in številni njegovi prijatelji in častilci so bili že mnenja, da so se zdravniki zmotili v svojem pravoreku in da premaga močan organizem in močna njegova konstitucija končno tudi smrtno bolezen. Pretekli teden se je počutil še izredno dobro. V petek pa je zgubil tek in nenadoma je nastopilo silno oslabljenje. Poklicani zdravniki so takoj napovedali nevarnost bližajoče se katastrofe, ako se mu ne vrne tek. Od nedelje zjutraj je ležal v nezavesti in se je tekom noči le parkrat malo zavedel, ne da bi spregovoril. Včeraj ob 13. popoldne pa je brez vsakega smrtnega boja nenadoma ugasnil v rokah svoje nadvse ljubljene soproge.

* * *

— Pogreb velikega pokojnika bo danes v četrtek 22. t. m. ob 16. izpred magistrata. Na magistratu govori kot prvi g. dr. Karel Triller, v imenu «Društva slovenskih leposlovcev» pa pesnik g. Oton Zupančič, dramaturg Narodnega gledališča. Pred magistratom zapoje «Zveza pevskih društev» žalostinko. Po ulicah, koder se bo pomikal žalni sprevod, gore svetilke. Pri Sv. Krištofu govori pokrajinski namestnik g. Ivan Hribar in starosta «Jugoslovenskega Sokolskega Saveza» g. Vladimir Ravnihar. Zbor «Glasbene Matice» zapoje žalostinko «Umrl je mož», na kar se vsi pevci, združeni v «Zvezi pevskih društev», poslove od pokojnika s pesmijo «Vigred se povrne». Nato prepeljejo truplo na Visoko, kjer ga polože pod Sv. Volbenkom v rodbinsko grobnico. Tu govorita g. dr. Konrad Vodušek in v imenu slovenskih literatov g. župnik Fran Finžgar.

Izmenjava ratifikacij svetomargeritskih dogovorov. Kakor poroča agencija Volta se bo tekom današnjega dneva izvršila v Rimu v palači Chigi (ministrstvo zunanjih zadev) izmenjava ratifikacij svetomargeritskih dogovorov. Isti dan bodo tudi že v Opatiji člani italijanskega odposlanstva v paritetni komisiji, ki bo nadzorovala izvršitev rapallske pogodbe, ter bodo stopili takoj v stik z jugoslovenskimi člani iste komisije. Predsednik paritetne komisije bo italijanski senator Quartieri.

Anonimna ovadba — gnusen čin. Jugoslovenska vlada je izdala objavo, ki ugotavlja, da se v zadnjem času množijo slučaji anonimnih ovadb proti uradnim in drugim osebam. Take anonimne ovadbe — pravi objava — prihajajo navadno iz osebnega maščevanja in so brez vsake stvarne podlage. Hoče se s preiskavo škoditi komu in mu uničiti ugled. Zato so preiskave navadno brezuspešne. Vsak pošten državljan, ki čuti potrebo ovadbe radi dogodivših se nepravilnosti, naj se tudi podpiše in poda s tem ovadbi podlago verjetnosti. Anonimne ovadbe ne odgovarjajo značaju liberalno mislečih in vestnih ljudi in že dejstvo anonimnosti podaja vsej stvari videz, da je ovadba vložena iz nečistih namenov. Zato so dobila oblastva nalog, naj ne sprejemajo več anonimnih ovadb in naj jih tudi ne pošiljajo dalje — Ta odredba jugoslovenske vlade je vredna vse hvale in priznanja. Ovajanje brez odgovornosti z lastnim podpisom je čin zavratnosti, kakor da si iz zasede prežal na koga in ustrelil vanj. Naj je prizadeti tudi nedolžen, je vendar hudo kaznovan na svojih interesih, na svojem ugledu in imenu. Če oblastva — bodi iz površnosti ali pa z namenom — poslušajo na podlagi takih ovadb, sledijo za prizadetega muke preiskave in v mnogo slučajih — če je obdolžitev težkega značaja — tudi dolgotrajnega preiskovalnega zapora. Kdo ga potem odškoduje za pretrpljeno gmotno in moralno škodo?! Pošteni ljudje so izročeni zlobi brezvestnih maščevalcev. To grenko resnico je občutilo naše ljudstvo v času vojne na lastni koži, zlasti v Istri. Nešteto slučajev, ko so se hoteli hudobni ljudje maščevati na kom s tem, da so ga z anonimno ovadbo osumili zločinov proti varnosti države! Uspevalo jim je to sramotno in zločinsko rokodelstvo tem bolj, ker so avstrijska oblastva kar prežala na pretvezne zločince in so povsod vohala veleizdajo. Tako so se ječe polnile s — panslavistični agitatorji! Mnogokdo je moral poplačati to lopovstvo s pogubo svoje eksistence, z izgubo zdravja ali celo življenja! Saj se je v Istri dogodil celo slučaj, da so takega osumljenca obsodili in ustrelili! Po smrti pa so ugotovili, da je bil nedolžen. In avstrijski režim — vesten in točen, kakor je bil vedno — je dal pokojniku in njegovim nesrečnim otročičem zadoščenje s tem, da je priredil na grobu neko parado z godbo, katere zvoki pa niso povrnili pokojniku, kar mu je bilo lopovski ugrabljeno: njegovo življenje niti ne nesrečnim otročičem očeta in hranitelja. Gnusen je človek, ki piše anonimne ovadbe gnusna pa so tudi oblastva, ki na podlagi takih ovadb lahkomiselno tirajo ljudi v nesrečo in pogubo!

Drastična označba. Spričo velike množice, ki je spremljala Ivana Mankoča na pokopališče pri sv. Ani, je vzkliknil nekdo trpko: Taki pogrebi so še edina naša zborovanja, ki jih moremo prirejati! Ta vzklik podaje drastično označbo našega sedanjega položaja. Združevati nas more le — smrt! Naše življenje se odigrava na grobovih! Pa še tega čina pijetete in izražanja svojih čustev ne moremo vršiti neovirano. Ne z besedo, ne s pesmijo-žalostinko ne smemo slaviti spomina svojih pokojnikov. To je naš grenki kelih. Ta naj bo! Tudi po sili pridržana beseda in udušeni zvok govorita svoj govor. Tiho brez vidnih izrazov svojih čustev smo izročili Ivana Mankoča v naročje zemlje. Vendar smo priredili žalno manifestacijo, ki je jasno izražala čustva naša. Tolažimo se! Plemenita duša v našem ljudstvu živi dalje! In duša je — življenje.

Nalezljive bolezni v Trstu. V tednu od 10. do 17. februarja so se v Trstu pripetili sledeči slučaji nalezljivih bolezni: Davica 6, škrlatica 4, trebušni legar 2, paratifus 1, trahom 2, porodniška mrzlica 1, malarija 1, osepnice 3. Umrla je ena oseba na porodniški mrzlici.

Bazovica: Dne 25. t. m. nastopijo naši malčki na bazovskem odru. Že mesec dni se pridno pripravljajo in tekmujejo med seboj, da postanejo kos svoji nalogi. Vspored obeta biti bogat in sicer: Troglasni zbori z spremljevanjem klavirja, deklamacije, prizori in trodejanka Iv. Vouka »Trije snubci«. Prijatelji mladine nasvidenje v nedeljo. — Učiteljstvo

Društvo državnih upokojencev se bo preselilo s 1. marca t. l. v lastne prostore v ulici Cecilia de Rittmayer št. 7, II. nadstr., vrata 13.

Društvene vesti

«Šentjakobska čitalnica» priredi v nedeljo 25. t. m. ob 5. uri pop. v dvorani DKD. zanimivo Ganglovo dramo «Sin».

Skoro neverjetno se bo zdelo, da se je vodstvo odločilo za tako težko delo. Dokaz naj bo to, da hoče društvo resno delovati za kulturno izobrazbo.

V svojem «Sinu» nam dokazuje Gangl, da ni kriva družinska odgoja, ako kateri član družine zagazi na slaba pota, ampak samo njegova narav.

V igri vidimo Cirila, sina Tončka in Marije Slemenca, kateri ima do slabo narav medtem ko sta njegov brat Metod in sestra Tilka ravno nasprotnega značaja.

Ciril je bil človek, ki ne zna samega sebe obvladovati. Ko ima izbirati med dvema stvarima, zgrabi prvo ki mu pride pod roko ter v slučaju slabega uspeha odklanja vsako svojo odgovornost, ne zavedajoč se, da je temu sam kriv.

Nesreča prične takoj v njegovih mladih letih. Zaljubi se v mlado hčerko svojega gospodarja Slokarja, katera sploh ne razume njegovega vsiljivega obnašanja. On smatra to za odklonitev radi njegovega socijalnega položaja ter se zato odloči iti na Dunaj, da si tam pribori bogastvo in se tako prikupi Slokarjevi hčerki.

Seveda ni mogel na Dunaju obogateti. Zaljubi se v Heleno sestro Dr. Trdine, ki je zaročenec njegove sestre Tilke, in ima z njo otroka. Ali niti pogled na njegovo dete nima vpliva na njegovo narav. Svojemu gospodarju ukrade 10.000 goldinarjev ter uteče domov, kamor pride ravno k zaroki svoje sestre z Dr. Trdinom.

To je odlomek prvega dejanja, kateremu sledijo druga tri polna zanimivih in napetih dogodljajev. Sledijo razkritja in izpovedi, ki vržejo Slemenca v prerani grob.

Od začetka do konca igre drži razvoj dejanja gledalca v napetem zanimanju za usodo glavnega junaka. Ne zamudite torej velikega umetniškega užitka, ki vam ga pripravlja za prihodnjo nedeljo «Šentjakobska čitalnica» ter pridite v velikem številu!

Akad. fer. društvo «Balkan». Danes ob 20.30 sestanek. Uro prej odborova seja v prostorih, kjer se vrši sestanek.

Šentjakobska društva priredijo, kakor znano, v soboto v dvorani DKD pri Sv. Jakobu poslovilni večer odhajajočim članom-naborniko. Mladim in starim se bo nudilo obilo zabave in užitka. Zatorej v soboto vsi k Sv. Jakobu!

«Žensko dobrodelno udruženje» vabi svoje članice in prijateljice društva k predavanju, ki se bo vršilo v nedeljo popoldne pri Sv. Jakobu o bivšem otroškem vrtcu. Ura se objavi pravočasno.

Pevsko društvo »Kolo«. Danes ob 8. uri pevska vaja za ženski zbor. — Odbor

Iz tržaškega življenja

Samomor v fašju pri Sv. Jakobu. V fašju pri Sv. Jakobu so našli včeraj zjutraj 18letnega fašista Mavricija Gerstenfelda, ki je ležal na tleh mrtev, z razstreljeno črepinjo.

Kakor se sodi iz okoliščin, si je fašist ob prvih jutranjih urah pognal krogljo iz puške v glavo. Domneva se, da je preje napolnil cev z vodo, kar je imelo seveda še večji učinek. Glede vzrokov, ki so dovedli mladeniča do tega žalostnega koraka, se ne ve nič natančnega. Vendar se pa trdi, da si je vzel življenje radi tega, ker ga je njegov oče spodil z doma.

Demonstracija pred mestno sirotišnico. V ulici Conti se nahaja mestna sirotišnica, kjer razdeljujejo ubožnim ljudem borno kosilo in večerjo. Včasih se prigodi, da zmanjka pri razdeljevanju jedača, tako da ostane več ljudi s praznim želodcem. Ta neprijetna stvar se je pa v zadnjem času tako udomačila v mestni sirotišnici, da je ostalo vsak dan več ubožcev brez kosila ali večerje.

Pred sinočnjim so se pa ti reveži zmenili ter začeli vpiti pred sirotišnico, naj jim dajo jedačo, kakor so jim dajali preje. Demonstracija je imela kmalu svoj konec, zakaj prisopihali so pozvani mestni stražniki ter polovili lačne demonstrante. Nato so jih peljali na poveljništvo.

Ta nesrečna kokaina! Neki Leonard Messiga, star 27 let, se je že tako privadil kokaini, da je ne more opustiti za nobeno ceno. Radi nje je bil že večkrat v opazovalnici za umobolne, toda vse to ni nič pomagalo.

Pred sinočnjim je zopet zapadel svoji strasti, kar je imelo za posledico, da je zdivjal ter začel razbijati pohištvo v svojem stanovanju v ulici Capitelli. — Prepeljali so ga v opazovalnico mestne bolnišnice.

Porotno sodišče

Mareziganski proces.

Zaslišane so bile zadnje priče.

Matej Kermac, star 25 let, kmet, izpove, da se je na dan volitev, dne 15. maja 1921, nahajal v Marezigah, kjer se je videl pred županstvom Kermaca «Peverina». Par ur pozneje, in sicer okoli 2. ure popoldne, ga je videl na cesti pod Babiči, kako je svetoval nekemu fašistu, naj zbeži domov, da se mu ne bo kaj pripetilo.

Ana Barbo, stara 20 let, kmetica, izpove: Na dan volitev se je nahajala ves dan doma v Rojcih. V Babičih ni bila, kakor je dejal včeraj Bilica, da ga je ona tam videla.

Ana Strukelj, stara 17 let, mlekarica, izpove, da je bila tudi ona na dan volitev ves dan doma ter da ni spioh videla Bilico.

Preds.: Ste slišali Bilica, kaj sta izpovedali ti dve priči?

Bilica je molčal.

Tedaj je vstal branitelj Zennaro ter omenil, da je padel sinoči Bilica v zaporu Coroneo v nezavest. Nadalje je omenil, da ne more biti duševno stanje Bilice v redu, ker je pozval oni dve priči, med tem ko ga onidve nista niti videli.

Ne zahtevam sicer, — je nadaljeval branitelj — da preišče Bilico zdravniški izvedenec, vendar pa zahtevam, da zaslišite zdravnika Bedena, ki je uslužben v zaporu v ulici Coroneo. On bo znal namreč razložiti, kakšno je zdravje Bilice, in le na podlagi zdravnikovih izjav bodo g. porotniki lahko izrekli svojo sodbo o Bilici.

Branitelj odv. Zennaro je nato predočil, da imajo obtoženci pravico, da se glede njih uporabi toliko italijanski kolikor prejšnji zakon, kakor so pač posamezne določbe ugodnejše za obtožence, ter je stavil svoje predloge, kako naj se glede posameznih obtožencev sestavijo vprašanja na porotnike.

Kraljev prokurator se je tem predlogom uprl izrazivši mnenje, da se zamore uporabiti samo talijanski zakon. Branitelj odv. Padoa je se svoje strani osvetlil stališče braniteljev ter ponovil zahteve dra Zennara.

Okoli 11.45 je stopil v porotno dvorano zdravnik Guido Beden. Izpovedal je naslednje: Danes zjutraj ga je obvestil jetniški čuvaj, da je padel sinoči Bilica v nezavest. Šel je k obtožencu ter ga vprašal kako se počuti. Toda on mu ni odgovoril. Nato ga je preiskal ter ugotovil, da ni baš bolan. Sinoči je moral imeti živčni napad.

Zennaro: Iz česa bi izviral ta živčni napad?

Zdravnik: Tega vam pa ne znam povedati.

Na tej točki se je zaključila obravnava.

Jutri ne bo razprave. Sodni dvor bo uporabil ta dan za sestavo vprašanj, ki se imajo predložiti porotnikom; teh vprašanj bo zelo mnogo, posebno še, če sodni dvor sprejme predloge braniteljev. Petek in sobota sta določena za govore kr. prokuratorja, zastopnikov civilnih strank ter braniteljev. Razsodba bo najbrže objavljena še-le v ponedeljek.

Vesti z Goriškega

Kulturne prireditve. Gorica, ki je bila do nedavno tako uboga na kulturnih prireditvah, se je začela v tem pogledu v zadnjem času brzo razvijati.

V januarju smo imeli lepo uspeli koncert goriškega kvarteta, koncert Volkovskeja-Kogoj, v nedeljo je gostoval v razprodani dvorani «Vittoria» z velikim uspehom tržaški kvartet in v torek se je vršil v dvorani «Ginnastica» koncert Desderi-Kogoj. Nastopila sta dva mlada in talentirana moderna komponista, Italijan in Slovenec, ki iščeta na glasbenem polju nove smeri in odkrivata nova obzorja. Izvajala sta lastne kompozicije. Želimo, da se kmalu zopet oglasi tudi goriški kvartet.

Komisija za državljanstvo. Na mesto dosedanje mestne in okrajne posvetovalne komisije za državljanstvo je imenovana nova edina komisija za goriški okraj.

Člani komisije so sledeči: Dr. Guido Battiggi, predsednik, Dr. Biancorosso, tajnik Dr. Cristofoletti, Dr. Grusovin, arh. Bressan, Dr. Fratnich, Anton Marinčič, župan v Podsabotinu in Nibrand iz Solkana.

Tudi za tolminski in gradiščanski okrog bodo imenovane enake komisije. Goriška komisija začne poslovati 26. t. m.

Za ustanovitev podružnice «Šolskega društva» v Gorici. V sredo dne 14. t. m. se je vršil v Gorici sestanek v svrho ustanovitve podružnice «Šol. društva» v našem mestu. Izbran je bil pripravljalni odbor, kateri si je nadel nalogo, da pripravi potrebno za sklicanje ustanovnega občnega zbora in predloži pravila pristojnemu oblastvu v odobrenje. Določilo se je, da bo glavna skupščina v nedeljo 25. t. m. v prostorih «Pevskega in glasbenega društva», Trgovski dom (vhod z via Petrarca) ob 10 uri zjutraj. Pozivamo vse, ki sta jim pri srcu usoda naše dece in bodočnost našega naroda, da se tega važnega zborovanja gotovo udeležijo. — Pripravlj. odbor.

Dutovlje. Zadnji semenj v Dutovljah je bil dobro obiskan. Prignano je bilo 630 glav goveje živine, 30 konj in precejšnje število prešičev. Tudi v kramarskem semnju je bilo precej živalno. Prihodnji semenj se bo vršil dne 4. marca

Idrija. Pogrebno društvo sv. Jožefa v Idriji sporoča tužno vest, da je 17. t. m. v Goriški bolnišnici preminul njen član in predsednik gospod Ivan Ferjančič — poduradnik kateri je vedno požrtvovalno posvečal vse svoje moči v prospeh društva. Naj v miru počiva!

Književnost in umetnost

Glasbeno dramatični večer pri Sv. Jakobu. (Sušnikov večer.) Že dolgo dobo več let naše uboge, vsega dobrega in koristnega oropane duše, hlastno segajo po listih in z željnimi očmi strmijo v kotičke, kjer naj bi stalo zapisano, da so ta in ta dan na tem in tem kraju nudi nekoliko tistega vsemogočega, večno mladega, nepremagljivega in nepogrešljivega — umetnosti... In s hrepenenja, pričakovanja in strahu polnimi srci hitimo potem tja in v naših dušah oživijo in zaplakaje odmevi davno sladke, večno lepe umetniške epohe, ko je naša duša nemoteno uživala in se s prešernostjo naslajevala na sladkih glasovih naših spevov in plakala v srečni ekstazi pred uglajenimi deskami naše Talije. S tihim strahom hitijo dandanes naše duše tja, boje se, da se jim bo nudilo navzlic pompozni reklami le surogat resnične, poveličevalne umetnosti, naše duše ne zaupajo samoniklemu ustvarjanju komaj dozorele mladine. Koliko večje je tedaj zadoščenje, ko odhajamo s teh prostorov z božajočimi odmevi v srcih, ko odnašamo s seboj opojno sladko melanholijo naše Muze in divja še dolgo, dolgo potem v nas vihar, ki je s pečatom nepremagljive resnice te večere divjal po malem odru, polnim živih likov, diletantov-umetnikov. — Tudi v nedeljo so zatrepetala naša srca v pričakovanju. Poznali smo g. **Sušnika**, večini je znana tudi gdčna **Chiurkow**, tudi g. **Fischer** je že znan lik na našem diletantskem odru. Zato smo šli s pričakovanjem tja, vedeli smo, da bomo uživali. Slutili smo daleč blagodejen dih umetnosti... Otvorjena je bila prireditev ta dan s primerno deklamacijo - recitacijo «Evviva l'arte» (Koritnik). To je izredno sugestivno — navdušeno podal g. **Fischer**. Za to deklamacijo so zavladali in nadvladali naša srca stari, toda večno lepi, tako fatalno krasni akordi Prešeren-Vilharjevega «Mornarja». Pel ga je bariton g. **Sušnik**. Pel ga je, s tem je vse povedano. Čutili smo tako živo obupno resignacijo mornarja — da nismo več videli ne pevca ne pianistko, v nas so vzburkano valoveli le glasovi, večno mladi in večno lepi, tako razumljivi in tako mistični... Po tej točki smo zaslišali Schuman-a «Noveletto». Gdčna **Ciurkow** je umetnica. Škoda, da je nekoliko kvaril klavir — no to nas ni motilo, čutili in vedeli smo, kaj nam je hotela gdčna povedati s to skladbo, vedeli smo, da nam je dala tudi ona košček, svoje velike, umetniške duše... Naslednja točka: Ipavec: «Menih». Pel ga je g. Sušnik — tu je odveč vsaka beseda. Za njim je zopet prišel na oder g. **Fischer**. Monolog «Jetika». Njegov nastop nas je zadovoljil le to mu povemo (na uhol) da je bil za dvorano zelo, zelo pretih... «**Človeka nikar**» poje g. **Sušnik**. Kdor ve, kaj nam je v tem povedal naš goriški slavček Gregorčič, kdor ve, kaj je v to vlil Michl in ako potem vse to zlije v eno celoto, dovršeno podano, znal si bo predočiti vtis, ki nam ga je pustila v nas ta skladba... Fascinantno spremljanje klavirja, doneč, proseč glas pevca, vse to je s tako obupno prošnjo izživelo v finalu «Človeka vstvariti nikar!», da je človek v momentu začutil vse svoje trpljenje in upravičenost te prošnje... Da se dotaknem spremljanja s klavirjem. Gdčna **Ciurkow** je vršila svojo nalogo dovršeno. Ni svirala radi sebe, kar je za pianiste čudno, ni hotela vladati in ravno radi tega je vladala, skladno in mirno s pevčevim glasom. Da zadosti gromovitemu aplavzu je g. Sušnik dodal program še E. Adamičevega «Planinca», ljubko skladbo, ki je izzvala tudi navdušeno priznanje. — Po odmoru je dram. odsek MDP predvajal Pavel Czimer-jevo grotesko «Maska Satana». Ni premijeri sem povedal o njej svoje misli. Ne morem si kaj, da ne omenim tudi danes par besed — kaki nedeljska «Maska Satana» ni bila več diletantska predstava, bila je predstava resnične umetniške vrednosti. Vlogo Wilmhölza je takrat igral g. **Stepančič**. Gčna **Stepančičeva** je igrala s takim ognjem, tako živo in tako dovršeno, da je držalo napeto poslušalstvo ves čas — komaj smo se upali dihati... Bila je strašna, grozna in vendar tako mamljiva — tako dobra. Dobila je resnično zasluženo šop rož. Tudi režiser g. **Kjuder**, v dan je bil iz srca... Tudi režiser g. **Kjuder**, v vlogi par. Henri de Matrégnen je pokazal veliko novega, popolnejšega. Te dve moči ne smeta izginiti z našega odra. Druge vloge neprimerno boljše kot pri premijeri. Celoten vtis popolen dovršen...

Damir Feigel: Po strani klobuk. Izšla je knjiga humoresk «Po strani klobuk», katero je izdala Narodna knjigarna v Gorici. Dobi se po vseh slov. knjigarnah za ceno L 4.—. Sezite po nji, iz srca se boste nasmejali.

Ivan Pregelj: Azazel, žaloigra v štirih dejanjih. Ljubljana 1923. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena Din. 22, s poštnino vred Din. 23.

Eden najboljših naših sodobnih pripovednikov Iv. Pregelj je spisal žaloigro Azazel, ki obravnava svetopisemsko Marijo Magdaleno in njeno Ljubezen do Juda in Ješne. — Žaloigro bodo predstavljali na ljubljanskem odru. Knjiga, ki je izšla v jako okusni opremi, se naroča pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

DAROVI

— G. Vladko Paternost je nabral na predlog g. Dominika Slavec na svatbi gdčne Vilharjeve iz Vel Otoka z gosp. Fajdiga iz Postojne L 110. — za «Šolsko društvo». — **Mesto venca** na grob in v počeščenje spomina svojega velezaslužnega nadzornika, odbornika in večletnega predsednika g. Ivana Mankoča, daruje Tržaška posojilnica in hranilnica L 500.— «Šolskemu društvu». — **Za podružnico «Šol. društva» v Škednju** se je nabralo v veseli družbi L 93.60 stot. Dimitrij Sancin daruje 5 L, N. N. 100 lir. — Ob priliki srebrne poroke g. Andreja Grgiča iz Bazovice in Marije roj. Gombač se je nabralo med sorodniki in prijatelji rodoljubne družine 80 L za «Šolsko društvo». — Za podružnico Š. D. pri Sv. Ivanu: Ob priliki plesne prireditve 11. in 12/II. so preplačali vstopnino: Zadnik L 2.50, Milič 3 L, Stanič 1 L, Germak 5 L, Schmidt 1 L, dr. Sedmak 1 L, Fran Kovačič 3 L, K. Gergič 2 L, Bambič 2 L, Iv. Ščuka 5 L, Rošar 2 L, K. Grgič 2 L, Stanič 1 L, Milič 3 L, Zgur 2 L, Železnik-Sila 4 L, N. N. 2 L, N. N. 2 L, Mahnič 10 L, Lenardon 10 L, Neimenovan Svetoivančan potom Petra 30 L, ker se ni udeležil prireditve v prid našega vrtca. — **Mesto cvetja na grob** pok. Ivana Mankoča darujeta Stanko in Štefi Ternovec 25 L za otr. vrtec pri Sv. Ivano. Najsrčnejša hvala vsem darovalcem!

Mali oglasi

SOBA v mestu, prazna, velika, v prvem ali drugem nadstropju, se išče. Ponudbe pod «Soba» na upravništvo. 258

16 LETEN deček želi vstopiti kot učenec v trgovino jestvin. Glazer Vinko, Bazovica 198 259

GOSTILNA, vpeljana, na prometnem kraju, se proda z inventarjem vred pod zelo ugodnimi pogoji. Naslov pri upravništvu. 260

KROJAŠKI stroj v dobrem stanju prodam po ugodni ceni. Ruggero Manna 3, pritličje. 261

SLUŽKINJA, zdrava in poštena za dve osebi se išče. Via Coroneo 13, III. vrata 9. 262

IŠČEM izučenega mizarja sposobnega dela s stroji. Naslov pri upravništvu. 263

ODLIKOVANA slovenska krojačnica August Štular, Via S. Francesco 34, III. izdeluje vsakovrstne oblenke po najmodernejšem kroju. Velika izbera tu- in inozemskega blaga. Cene najugodnejše. 264

PIANINO, luksurijozen, koncerten, križane strune, s tremi predali, moderatorharfa, dvojni svečniki, velika kovinasta plošča, je na ogled učiteljem, koncertistom, izvedencem v ulici Parini 4, vogal Foscolo. — Proda se po zmerni ceni. Mešetarji dobijo provizijo. 266

HRUŠKE, cepljene, najboljših vrst, se dobijo po 2—5 lir pri Alojziju Adamič, Ivanjigrad p. Komen. 220

KLAJNO APNO za živinorejce, strup za podgane, lisice in miši, se dobiva v lekarni v Il. Bistrici. 29/2

POSTELJE, chiffonniers 220, nočne omarice 50, vzmeti, žimnice (polvolna) po nizkih cenah v ulici Fonderia 3. 250

SOBNI SLIKARJI pozor! Naznanjam, da sem prevzel zastopstvo znane češke tovarne za šablone Karl Köhn. Na izbero imam v zalogi veliko množino vzorcev za slikanje sob. Za naročila pridem na dom. E. Bertoni. Trst, Via Paolo Diacono 2. 257

V SKLADIŠČU via Geppa 17, se prodaja po najzmernejših cenah zajamčeno pohištvo, direktnega uvoza. Poročne sobe, popolne, z mizo in 2 stolicama L 1100. Finejše poročne sobe od L 2000 naprej, jedilne sobe s stolicami iz pravega usnja od L 3000 naprej, pohištvo za vrt, kuhinjo, predsobo, garniture za društva, saloni, popolna oprema za pisarne, tudi posamezni kosi, stolice in naslanjači v veliki izberi, itd. Za preprodajalce in hotelirje posebni popusti. Pohištvo v tranzitu za izvoz, ovito, po posebnih cenah. 217

Kmetijska zadruga v Trstu

Via Raffineria 7

opozarja svoje cenj. odjemalce na ravnokar dospela **semena** zelo ugodnih cen: **detelja, redkev, pesa, špinača.** Razpolaga z raznimi travami, vsemi drugimi semeni in umetnimi gnojili. — Sprejema naročila za semenski krompir, trte, žveplo in galico. (85)

POZOR! Krone, korale, zlato, platin in zobovje po najvišjih cenah plačuje edini gresist Belleli Vita, via Madonnina 10, I. 32

GLASOVIRJE, harmonije in orgije popravlja in uglašuje Andrej Pečar, Trst, Via Molino a vento št. 5, III. 6

ZAHVALA.

Povodom bridke izgube našega preblagega in nepozabnega soproga, očeta, tasta

Ivana Sancin (Drejač)

smo bili deležni brezštevilnih dokazov ljubezni in sočutja, zato se čutimo dolžnim, da izrekamo najiskrenejšo zahvalo vsem, ki so nam na različne načine skušali tešiti brezmejno žalost. Najsrčnejša zahvala vsem onim plemenitim osebam, ki so obiskovale in tolažile ljubljenega pokojnika tekom njegove bolezni in ob njegovi zadnji uri. Srčna hvala preč. duhovščini posebno čast. g. dr. Ukmarju, cenjenemu zastopstvu učiteljskega društva in mnogobrojnemu učiteljstvu ter vsem onim blagim osebam, ki so spremljale našega milega pokojnika na njegovi zadnji poti.

TRST, dne 21. februarja 1923. 28/10

Družine Sancin, Godina, Merlak.

✝

Mestno županstvo v Idriji naznanja tužno vest, da je gospod

Ferjančič Ivan

mestni svetovalec in podpredsednik mestne hranilnice

dne 17. t. m. ob 8. uri zjutraj izdihnil svojo blago dušo.

Velezaslužnemu pokojniku častен spomin.

IDRIJA, dne 19. svečana 1923. 87

✝

S potrtim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem tužno vest, da je naš ljubljeni soprog in oče

Andrej Lasič

okrajni šolski nadzornik

po dolgi bolezni v Gospodu zaspal.

Pogreb nepozabnega pokojnika se bo vršil v torek, dne 20. februarja ob 10 iz hiše žalosti na Gočah št. 37.

GOČE, 17. februarja 1923.

88 **Žalujoči ostali.**

86

ZAHVALA.

Ob strašnem udarcu, ki nas je zadel s smrtjo našega nepozabnega

Ivana Mankoča

so blažili našo bol toliki ganljivi dokazi iskrenega sočutja. S čutom globoke hvaležnosti se zahvaljujemo vsem, ki so na tako pretresljiv način počastili spomin dragega pokojnika in v presenetljivo velikem številu spremljali Ivana in njegovo sestro na poti k kraju večnega miru. Posebej se zahvaljujemo onim, ki so z venci in z darovi v dobrodelne namene počastili njega spomin. Vse priznanje izrekamo Novemu pogrebnemu podjetju na trudu, ki ga je imelo za prevoz iz Ljubljane in pa za dostojno prireditev pogreba.

Sestra, brat in drugi sorodniki.

PODLISTEK

WILKIE COLLINS:

Gospa v belem

8

IZPOVEDBE WALTERJA HARTRIGHTS-A.

Moral bi se smatrati v resnici za skrajno izbirčnega, če mi ne bi bila ugajala ta soba in vse, kar je k njej pripadalo. Skozi obokasto okno se mi je kazal isti divni razgled, ki sem ga občudoval že zjutraj iz svoje spalnice. Oprava je bila popolna kolikor se tiče razkošja kakor tudi lepote. Tako srčkane in razkošne sobe nisem še nikdar imel in ves navdušen sem izrekel svojo hvalo.

Dostojanstveni služabnik se je poklonil z ledeno spoštljivostjo, ko sem bil pri kraju s svojimi slavospevi in je odprl molče duri ter me pustil naprej v hodnik.

Pri koncu sva zavila okoli ogla ter se znašla na drugem dolgem hodniku. Ko sva dospela čisto na konec hodnika, sva se povzpela po majhnih stopnicah, da sva prišla v majhno okroglo vežo in končno sva obstala pri nekih durih, ki so bile oblečene v debelo, temno volnasto tkanino. Služabnik je odprl te duri ter me vedel nekaj korakov naprej, kjer so bile še ene duri: odprl je tudi te in pokazala se je dvojnata zavesa iz zelenkaste svile; razgrnil je nešumno eno polovico zavese ter izpregovoril potihoma besedi: «gospod Hartright» ter odšel.

Znašel sem se v veliki, visoki dvorani s krasno izrezljanim stropom in s tako debelo in mehko preprogo, da se je zdelo, da hodim samo po žametu. Eno stran sobe je izpolnjevala omara za knjige iz nenavadnega lesa in čudno izdelana, kakršne nisem še videl. Bila je visoka le kakih šest črevljev, a na vrhu so bili enakomerno porazvrščeni razni kipi. Na nasprotni strani sta ostali dve starinski omari in v sredi med temi samo više je visela podoba Marije z Jezuščkom, ki je bila zavarovana s steklom. Na spodnjem delu pozlačenega okvira pa je bilo vdelano ime Rafaela. Na moji desni in levi strani sem z vhodne strani, kjer sem stal, opazil še manjše omarice in enonožne mizice, na katerih so se nahajale razne podobe iz meisnerjevega porcelana, dragocene vaze, slonokoščeni izdelki, igračkasti predmeti in vsakovrstnih posebnosti, ki so se bleščale v zlatu, srebru in žlahtnih kamenih. Na spodnjem koncu sobe, meni nasproti so zastirale okna iste zelenkaste svilene zavese kakor na durih ter blažile solnčno luč.

Ta svetloba je bila neizrečeno nežna, skrivnostna in blažilna; padala je enakomerno na vse predmete v sobi ter še povečala tišino in popolno oddeljenost teh prostorov od ostalega sveta in obdajala samotarsko podobo hišnega gospodarja s primernim veličanstvom. Ta je sedel brezčutno miren v velikem naslanjaču, ob katerem je stal na eni strani čitalni pult a na drugi strani majhna mizica.

Gospod Fairlie je mogel biti v starosti 50 do 60 let. Njegov goli obraz je bil suh, izžet in prozorno bled, toda brez brazd; nos je bil velik in vzbočen; velike in izbuljene oči so bile sivkasto modre barve, a robovi trepalnic so bili rdečkasti; imel je malo las, ki so še pa zdeli mehki, tudi je bila njihova svetla peščenasta barva takšna, da je zamogla dolgo časa zakrivati pred očmi prehod v sivino. Oblečen je bil v suknjo iz zelo lahkega volnenega blaga a telovnik in hlače so bile snežnobele. Noge so mu bile izredno majhne in obute v nogavice iz usnjenobarvne svile in v usnjene črevljčke bronaste barve. Njegove nežne, bele roke sta krasila dva prstana, ki sem ju celo jaz kot nestrokovnjak zelo visoko cenil. Njegova zunanjost je izdajala slabotnega, razdražljivega, izlizanega moža. Ta nežnost je bila pretirana in neprijetna za moški spol in če bi jo v mislih prenesel tudi na katerokoli žensko se ne bi zdela ne naravna in ne primerna.

Ko sem stopil bliže k njemu, sem opazil, da ni popolnoma brez opravila, kakor sem spočetka domneval. Med drugimi redkimi in lepimi predmeti, ki so ležali poleg njega na veliki okrogli mizi, je bila tudi miniaturna omarica iz ebanovine in srebra. V majhnih, s temnoplavim žametom prevlečenih predalčkih je bilo vse polno novcev vseh vrst in velikosti. Njegovi nežni, beli prsti so se malomarno igrali z nekim predmetom, ki se je mojim neizkušenim očem zdel podoben umazani cinasti medalji. Ostal sem v spoštljivi oddaljenosti pred njegovim naslonjačem ter se mu poklonil.

Zelo me veseli, da ste prišli v Limmeridge, gospod Hartright, je rekel s klavernim, vreščečim glasom, ki je bil neprijeten tudi vsled svoje razglašene višine in ker mu je bil izgovor zaspan. Prosim, sedite. In blagovolite si prizadevati, da ne premaknete stola. Moji nesrečni živci ne prenašajo prav nikakega premikanja. Ali ste videli svoj atelje? Ali ste z njim zadovoljni?

Ravnokar sem videl sobo, gospod Fairlie, in zagotovljam vas —

Prekinil me je sredi stavka, medtem ko je zaprl oči in proseče dvignil svoje bele roke. Obmolknil sem začudeno in hreščeči glas me je počastil z naslednjo izjavo:

Ne zamerite mi, prosim vas. Ali bi vam ne bilo mogoče govoriti nekoliko tiše? Za moje nesrečne živce je vsak glasen ton prava muka. Saj boste prizanesli bolniku? Povedal sem vam samo to, kar mi veleva moje obupno zdravstveno stanje in kar sem primoran vsakomur reči. Torej soba vam ugaja, gospod Hartright?

Lepše in udobnejše si nisem nikoli želel, sem odvrnil skoraj šepetaje.

Zelo me veseli. Vaša oseba bo tu uvaževana, gospod Hartright. V tej hiši ni tistih bedastih, barbarskih angleških predsodkov napram družabnemu stališču umetnikov. V prejšnji dobi svojega življenja sem toliko časa preživel v inozemstvu, da sem popolnoma sklekel svojo otočansko kožo. Da bi mogel isto reči o odličnih stanovih — odvratna beseda, toda moram jo rabiti — naše soseščine. Ti so vam strašni Gotje in Vandali v umetnosti, gospod Hartright. To so ljudje, ročem vam, ki bi jim izstopile oči od začudenja, če bi bili videli, ko je Karel V. Tizianu čopič s tal pobral. Bodite tako prijazni in porinite ta predalček novcev v omaro in dajte mi naslednjega. Pri mojih nesrečnih živcih mi je tudi najmanjši napor težaven. Da, tako je prav. Hvala vam.

(Dalje.)

— Gospica Anica Mahničeva od Sv. Ivana je nabrala na svatbi gospe Anice in gospoda Ferfolja L 22.45 za podružnico «Šolskega društva» pri Sv. Ivanu. Novoporočencema želimo obilo sreče v novem stanu. — Gospod Karl Gustin je daroval za isto podružnico 5 L. Srčna hvala! (Denar hrani blagaj.).

— Narodni Gorenjec za Dijaško Matico 10 lir.

Ob 450letnici rojstva Nikolaja Kopernika

Skozi dolgo dobo celih štirinajstih stoletij je veljala kot nekakšno sveto pismo za astronomska vprašanja knjiga, ki jo je bil sestavil v drugem stoletju po Kr. Ptolemej in ki je bila splošno znana pod imenom «Almagest», kakor se je glasila arabska spakedranka, nastala iz prvotnega grškega naslova. Ta knjiga je edina celotna priročna in učna knjiga o astronomiji, ki se je ohranila iz starega veka. V njej je zelo obširno in bistroumno obrazložil Ptolemej velikopotezen sistem sveta. Ta sistem nosi po njem tudi ime «Ptolemejev sistem», dasi ni bil za časa Ptolemeja več nov, temveč so razpravljali o njem še starejši filozofi in astronomi.

Po tem sistemu je zemlja krogla, ki miruje v središču nebesne krogle. Okoli nje pa kroži osem kristalnih sfer, po ena za vsakega izmed sedanjih planetov (h katerim so prištevali tudi solnce in luno) in ena za zvezde stalnice. Ker je hotel Ptolemej s svojim sistemom razlagati po možnosti vse poznane nebesne pojave, je bil končno izdelani sistem tako kompliciran, da je vse prej kakor dajal razumevanje in da je bilo skoro nemogoče ga uporabiti pri razlagi novih dotlej še ne obrazloženih pojavov. Stvar je bila tako huda, da je celo modri kralj Alfonz X. iz Kastilije ob neki priliki izjavil, da bi bil on priporočal večjo enostavnost, ako bi bili njega vprašali za svet pri ustvaritvi sveta.

Toda kljub svoji umetelnosti se je prilegal Ptolemejev sistem najboljše tedanjim geometrijskim nazorom in je izborno služil najrazličnejšim metafizičnim razmotrivanjem in teološkim interpretacijam. Na pravi odpor je naletel šele l. 1543., ko je izšlo veliko delo Nikolaja Kopernika «De revolutionibus orbium coelestium» («O kroženju nebesnih teles»). Ta knjiga je zadala Ptolemejevemu sistemu udarec, čigar učinek ni bil sicer takoj viden, ki pa je bil zato tembolj silen in temeljit.

Kopernik je pogrešal v Ptolemejevem sistemu zlasti harmonije in simetrije, kajti kakšen nestvor je svet, čigar posamezni deli so sicer vsak zase lepi in harmonični, toda ne tvorijo nobene prave celote in enote. Pogrešano harmonijo in simetrijo pa dobimo, ako postavimo solnce v središče prekrasnega prirodnega svetišča, odkoder naj sije na vse stvarstvo okoli sebe in odkoder naj vodi gibanja velike družine zvezd.

Po Kopernikovem nauku ne miruje zemlja v središču vsega (seveda končnega) sveta, temveč se vrti okoli lastne osi v nasprotni smeri kakor navidezno gibanje nebesnega svoda. Razen tega pa kroži okoli mirujočega solnca. Slično kakor zemlja obkrožujejo solnce tudi drugi planeti, luna pa se poleg tega suče tudi okoli zemlje. Mirujoče solnce, obkroženo od omenjenih teles, pa obdaja v ogromni razdalji takisto mirujoča sfera stalnic.

Tudi Kopernikov nauk ni bil popolnoma nov. Kopernik sam omenja, da je izsledil slične nauke že pri Ciceronu in Plutarku. Toda tako dosledno in temeljito izpeljal ga ni bil nihče pred njim. Že l. 1506. se je pečal s tem vprašanjem in že tedaj se je odločil za mirujoče solnce in gibajočo se zemljo. Toda ni se upal tako revolucijskega spisa izročiti javnosti, pač pa je vztrajno izpopolnjeval svoj nauk skoro do svoje smrti. Le pod pritiskom svojih prijateljev je dal končno spis v tisk.

Kopernik je bil docela prepričan o svojem sistemu. Za njega ni bilo gibanje zemlje samo hipoteza, za njega se je zemlja resnično vrtela okoli lastne osi in je krožila okoli solnca. To svoje stališče je poudarjal tudi v uvodu k svoji knjigi, ki jo je posvetil papežu Pavlu III. Toda luteranski pridigar Osiander (s pravim imenom Andreas Hossmann) je proti njegovi volji in brez njegove vednosti omilil uvod in označil ves njegov nauk kot golo hipotezo. Ko so predložili Koperniku prvi izvod njegove tiskane knjige, je že ležal na smrtni postelji in je bil preslab, da bi bil opazil Osiandrov «popravek».

Kopernikov nauk je bil skrajno revolucionaren. Vendar pa ni naletel, vsaj v začetku ne, na hud odpor. Bržkone je bila v prvi vrsti to posledica Osiandrove opazke, da je ves nauk le hipoteza. Razen tega pa ni bil Kopernikov nauk namenjen širšim slojem, temveč le matematično izšolanim čitateljem, in od teh je tudi Kopernik pričakoval pravično sodbo in priznanje. Teologi, katoliški in protestantski, pa niso takoj spoznali važnosti njegovega spisa. Smatrali so njegov nauk za duhovito, toda dokaj neumestno izmišljotino, ki so jo le zaničljivo zasmehovali.

Pravi odpor proti Kopernikovemu sistemu se je pojavil šele tedaj, ko so drugi, zlasti pa Giordano Bruno (1548—1600) začeli izvajati vse nujne posledice iz njegovega nauka. Padla je tako zadnja meja sveta; odstranjena je bila tudi sfera stalnic. Svet je postal neskončen. Solnce s svojimi planeti (h katerim pripade tudi žemlja), je le eden izmed neštetih sličnih sestavov. V novi obliki je postal Kopernikov nauk šele nevaren. Sedaj so spoznali nevarnost tudi teologi. Pojavil se je odpor proti novemu nauku, pozno sicer, zato pa tembolj odločen. To je moral najprej čutiti Giordano Bruno sam, ko je bil 17. februarja 1600. sežgan na Campo dei Fiori v Rimu.

Razen drugih pomislekov pa so govorila proti Koperniku naša vsakdanja izkušnja in naša čutila. Stvar pa je postala docela drugačna, ko je začel Galileo Galilei (1564—1641) s pomočjo ravnokar izumljenega daljnogleda proučevati nebo in njega pojave. Odkril je tako trabante (lune) planeta Jupitra in ugotovil od Kopernika napovedane faze pri planetu Veneri. Na luni je izsledil doline in hribe in Rimska cesta se je razdružila v nebroj malih zvezdic. Vsa ta odkritja so bila v skladu s Kopernikovim naukom in bi znala postati usodepolna za Ptolemejev sistem, ki ga je zagovarjala cerkev. Zato je sveta inkvizicija kratkomalo označila Kopernikov nauk za krivoverski in njegova knjiga je prišla l. 1616., torej 73 let po smrti avtorja, na indeks prepovedanih knjig, kamor so prišle vse knjige, ki so učile, da se zemlja giblje, tja do l. 1757.

Edini tehtni ugovor proti Kopernikovemu nauku, ki ga pa njegovi sodobniki niso mogli dovolj jasno shvatiti, je bil v njegovem sistemu samem. Kopernik se je namreč pri svojih izvajanjih strogo držal Pitagorovega principa, da morajo biti tirnice nebesnih teles popolne krožnice. Posledica doslednega upoštevanja tega principa je bila, da so bila središča planetnih tirov zgolj geometrične točke, kjer ni bilo nobenega materialnega telesa. Zato je moral biti Kopernikov nauk, po katerem se sučejo ogromne mase nebesnih teles okoli nematerialne točke brez vidnega vzroka, dokaj tuj in neverjeten. Ta nedostatek je odpravil šele Johannes Kepler (1571—1630), ki je odkril po njem imenovane znamenite zakone o gibanju planetov. Planeti se ne sučejo okoli solnca na krožnicah, kakor je zahteval Kopernik, temveč na elipsah, v katerih enem gorišču miruje solnce, in tudi ne enakomerno, temveč tako, da opisuje provodnica od solnca do planeta v enakih dobah enake ploščine. Obhodne dobe planetov so v določenem razmerju z njihovimi razdaljami od solnca. Planeti se ne sučejo potemtakem okoli gole geometrične točke, temveč okoli ogromne solnčne mase.

V čem pa obstoja fizikalni vzrok teh zakonov? Kepler sam je že mislil na gotove sile, ki vežejo solnce in planete. Končni odgovor pa je dal šele l. 1687. Isaak Newton (1642—1727) v svojem znamenitem delu «Philosophiae naturalis principia mathematica». Opirajoč se na zakon vztrajnosti, ki ga je bil odkril Galilei, je Newton s pomočjo novih matematičnih metod, ki jih je deloma tudi sam ustvaril, izpeljal iz Keplerjevih zakonov za gibanje planetov zakon o splošni gravitaciji.

Kinematično, to je z ozirom na popis gibanja sta Ptolemejev in Kopernikov sistem enakovredna, Kopernikov je le po matematični obliki bolj enostaven. Dinamično pa, to je z ozirom na sile, ki so vzrok ali učinek gibanja, je po Newtonu edino veljaven Kopernikov nauk.

Danes pa spričo Einsteinove relativnostne teorije se je absolutna veljavnost vseh dokazov za gibanje zemlje nekoliko omajala. Tudi dinamično bi bila Ptolemejev in Kopernikov sistem enakovredna, kakor je to tudi že kmalu po Newtonovi smrti tako jasno in temeljito obrazložil Rudjer Josip Bošković (1711—1787). Ali naj se torej danes zopet povrnemo k Ptolemejevemu sestavu in naj zopet verujemo, da zemlja absolutno miruje in da se suče ves svet okoli nje? Nikakor ne! Tega ni svojedobno zahteval Bošković in tega tudi ne zahteva danes relativnostna teorija. Toliko po Boškoviću kolikor po relativnostni teoriji pa ni izključena možnost Ptolemejevega sistema, kajti nobenega dokaza nimamo, da so sredobežne sile učinek absolutnega gibanja. Morda je to le učinek relativnega gibanja napram vsemu ostalemu svetu. In le to lahko ugotovimo. To pa gotovo ne pomeni še korak nazaj. Kopernikov sistem ostane definitivna znanstvena pridobitev. Kopernikov sistem ni bil nikdar tako splošno priznan in potrjen kakor sedaj. Zato lahko prestane tudi najbolj radikalne kritike svojih temeljev. Marsikaj se bo morda pokazalo v novi, nam nenavadni luči in marsikaj bo izgubilo svojo dosedanjo absolutno veljavnost. Toda odtod ne more več pot nazaj. Pot, ki nam jo je pokazal Kopernik, gre samo naprej.

***

Nikolaj Kopernik se je rodil 17. februarja 1473. v Tironu (nemško Thorn), vasici v bližini Varšave. Visoko šolo je obiskoval najprej v Krakovem, od l. 1496. do 1500. pa v Bolonji, kjer se je učil pravo, grščino in astronomijo. V tem času je bil tudi izvoljen za kanonika v Frauenburgu na Pruskem. L. 1500. je predaval astronomijo v Rimu. Naslednja tri leta se je učil medicino in pravo v Padovi in l. 1513. je bil v Ferrari promoviran za doktorja cerkvenega prava. Od l. 1506. do 1512. je bil telesni zdravnik pri svojem stricu škofu Watzelrodeju. Z l. 1512. se je preselil v Frauenburg, kjer je z manjšimi presledki ostal kot kanonik do svoje smrti (24. maja 1543).

Odpretje Tutankamenovega groba

V takoimenovani dolini kraljev blizu Luksorja v Egiptu, ki se nahaja približno na istem mestu, kjer je stala staroegiptovska prestolnica Tebe, se je končno vendar izvršil preteklo nedeljo čin, ki se je pričakoval s toliko nestrpnostjo v krogih egiptoslovcev in vsega svetovnega izobraženega občinstva. Ta dan je namreč lord Carnarvon s svojim pomočnikom Carterjem opravil svečano in uradno odpretje druge sobe v grobnici faraona Tutankamena, katero je bil odkril v začetku meseca novembra lanskega leta (gl. «Edinost» od 8. februarja). Zanimanje za ta dogodek je bilo velikansko in je seveda privabilo na lice mesta veliko množico radovednih turistov. Med temi poslednjimi naj ne pozabimo omeniti belgijske kraljice in njenega sina prestolonaslednika Leopolda. Uradnemu odpretju so nadalje prisostvovali tudi zastopniki egiptovske vlade, angleški veleki komisar general Allenby, več egiptoslovcev in drugih učenjakov in končno seveda tudi novinarji, dasi jim je bil lord Carnarvon prepovedal dostop v grobnico in je ustanovil poseben novinarski urad, vsled česar so mu nekateri začeli očitati, da hoče izrabljati egiptoslovje za nekake osebne kupčije. Med znanstveniki egiptoslovci, ki so bili poklicani na lice mesta kot strokovnjaški izvedenci, naj imenujemo dr.ja Alana Gardinerja, ki velja za najboljšega sodobnega poznavalca staroegiptovskega jezika, in I. H. Breadsted-a, profesorja na vzhodnem zavodu v Chicagu.

Ta slavnost, ki se je vršila preteklo nedeljo ob grobu faraona Tutankamena, kateri je počival na tem mestu nemoteno že nad 3000 let, pa je bila, kakor rečeno, le uradno odpretje faraonovega groba, medtem ko se je resnično odpretje izvršilo že pretekli petek. Kakor znano, obstoja grobnica iz dveh sob, t. j. iz ene predsobe in druge sobe, kjer se nahaja pravi grob faraona Tutankamena. Grobišče se nahaja nekoliko pod zemljo, tako da so morali napraviti stopnice za v prvo shrambo. Ta shramba ali predsoba je že popolnoma izpraznjena; ostala sta samo oba kipa pokopanega faraona, in sicer tam, kjer sta bila najdena, namreč vsak na eni strani zapečatenih vrat, katera vodijo v drugo sobo, t. j. v pravi grob. Ta zapečatena in zazidana vrata je torej bilo treba prebiti, da se pride do mrtvega faraona.

Opravilo se je začelo, kakor se poroča, s kratkim uvodnim govorom, ki ga je imel pomočnik lorda Carnarvona g. Carter, in takoj nato so začeli odmevati udarci kladiv, ki so padali po dletih in zagozdah. Pravijo, da so bili navzočni prežeti s čustvom nekake neodoljive pobožnosti. Najbrže jim je bila pred očmi staroegiptovska legenda, po kateri traja počitek mrtvih 3000 let, nakar pride po njihove duše Anubis, ki jih pelje pred sodbo v hram Ozirisa. Ker je ravno kakih 3000 let, odkar je bil Tutankamen pokopan, bi bil torej prišel čas tudi za staroegiptovskega mrtvaškega boga Anubisa!

Po dveurnem delu je bil zid prebit in skozi napravljeno luknjo so spravili v grobnico svetlobo — električno luč! Prvo dejanje modernih posetnikov teh starodavnih in nedotakljivih shramb je obstojalo torej v tem, da so jih oskrunili s to moderno pridobitvijo človeške kulture. Ob 3,30 popoldne je bila luknja že tako velika, da je že bilo mogoče se spraviti skozi njo v faraonovo grobnico in tako je dobil faraon Tutankamen po 3000 letih prve posetnike, ki so ga prišli motit v njegovem počitku. To so bili lord Carnarvon, njegova hči ga. Herbert, ki spremlja očeta, g. Carter in g. Lacau, ravnatelj muzeja v Kairu.

Grobnica je mala kvadratna soba, ki meri na vsaki strani od 3½—4 metre. Čim so prišli motilci faraonovega večnega miru skozi odprtino, so zapazili na sredi nekak velik baldahin iz lesa, ki pa je pokrit z zlatom. Na enem koncu ima ta baldahinasta zgradba zlata vrata z zapahom, a na drugem koncu podobo v obliki kače. G. Carter je odprl omenjena vrata in takoj se je lahko videla v notranjosti zlata rakev, v kateri se najbrže nahaja mumija faraona Tutankamena. Rakve dalje niso dotikali in preden se bo mogla odpreti, bo potrebno več priprav, ki bodo lahko trajale par mesecev. Poleg balda hinaste zgradbe so odkrili krasen kip boginje v podobi levinje, ki predstavlja baje dovršeno umetnino. Obenem pa so opazili, da ni grobnica osamljena, temveč da ima na eni steni odprta vrata, ki vodijo v tretjo sobano. V tej poslednji je nakopičeno veliko vsakovrstnih predmetov, nekoliko zlatih kočij, čudovito lepa skrinja od slonove kosti, kipi itd. Stene grobnice so povsod polne napisov v staroegiptovskem jeziku, s katerim so se že pačeli pečati prisotni strokovnjaki. Na tleh pa leži prah na debelo. Ko so se lord Carnarvon in njegovi spremljevalci spravljali v grobnico že tedaj je vdrl skozi odprtino v predsobo velik prah, ki je deloval na prisotne kot nekak gorak puh.

Poleg omenjenih predmetov se nahaja v grobnici še mnogo drugih stvari, ki pričajo o neizmernem bogastvu odkritega faraona in o visoki stopnji umetnosti in civilizaciji njegove dobe. Velezanimivo je tudi dejstvo, da vsebuje rakev dve krsti. Nekoliko pa je iznenadilo prve posetnike faraonove grobnice to, da je napravljena baldahinasta zgradba, v kateri se nahaja rakev, iz lesa in ne iz granita. Zdi se, da so bili taki leseni baldahini v rabi in navadi pri vseh kraljih XVIII. dinastije, h kateri je pripadal, kakor znano, tudi Tutankamen.

Računa se z vso gotovostjo, da se nahaja v tej rakvi mumija omenjenega faraona, katero upajo da bodo našli nedotaknjeno, t. j. obvito od nog do glave z zlatimi rjuhami in s prekrižanimi rokami na prsih. Kakor rečeno, pa bo treba precej časa, preden bo mogoče rakev odpreti in spraviti njeno vsebino in njene dela po 3000 letih zopet na površje.

NAŠI DIJAKI STRADAJO. — SPOMINJAJTE SE POVSOD IN VEDNO DIJAŠKE MATICE!

Borzna poročila.

Tečaji:

Jadranska banka	100
Cosulich	338
Dalmatia	374
Gerolimich	1325
Libera Triestina	400
Lloyd	1405
Lussino	630
Martinolich	125
Oceania	120
Premuda	348
Tripcovich	275
Ampelea	515
Cement Dalmatia	34[illegible]
Cement Spalato	25

Valuta na tržaškem trgu.

ogrske krone	0.65.— 0.75
avstrijske krone	0.0290 0.0310
češkoslovaške krone	61.30.— 61.70
dinarji	19.80.— 20.10
leji	9.25.— 9.75
marke	0.0850 0.0950
dolarji	20.55.— 20.70
francoski franki	127.—.—127.50
švicarski franki	390.—.—393.—
angleški funti papirnati	97.50.— 97.75

IVAN KERŽE 94
ima v lastni zalogi najraznovrstnejše
kuhinjske in druge hišne potrebščine
iz aluminija, steklovine, lesa in emailirane pršti.
TRST — Piazza San Giovanni 1

ZALOGA DOMAČIH VIN
belega vipavca, istrskega refoška in kraškega terana
po zmernih cenah. — Postrežba na dom.
Priporoča se **F. ŠTRANCAR**
Via Cunicoli 8. 24

Dr. Cicero Michelangelo
ZDRAVNIK
Sprejema: v Postojni (Vila Jurca) 9-12; 6-7 pop.; v Sv. Petru n. Kr. št. 65 2-3 pop. razen nedelje; v Razdrtem št. 41 4-5 pop. razen nedelje; v Kačjivasi ob nedeljah 2-3 pop.
Nujni obiski v okolico z lastnim automobilom. (67)

Ivan Mihelčič
Trst — Via S. Francesco štev. 10 — Trst
kupuje staro železo, lito železo, medenino, baker in druge kovine kakor tudi stare nerabljive stroje in kotle in jih plačuje po visokih cenah. (39

Najvišje cene plačujem za
KOŽE
kun, zlatic, lisic, dihurjev, vider, jazbecev, mačk, veveric, krtov, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH
Trst, Via Cesare Battisti št. 10
II. nadst., vrata 16 35
Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

Steklene šipe
vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. — Postrežba na dom Cene zmerne. Piazza Oberdan štev. 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 18

Najstarejši slovenski denarni zavod.
Tržaška posojilnica in hranilnica
registrovana zadruga z omejenim poroštvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebianca štev. 19, I. n.
Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje
po 4%
večje in stalne vloge po dogovoru.
Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.
Uradne ure za stranke od 9 do 13.
Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt
Št. telef. 25-67.

Krone, goldinarje plačujem po najvišjih cenah kakor vsi konkurenti
Zlatarna, Trst, Ponte della Fabbra 1
(Piazza Goldoni)

TVRDKA GELOSA BENIAMINO & FIGLI
POHIŠTVO
lastnega izdelka v vsakem slogu. — Velika izbera popolne opreme za hiše, pisarne in gostilne.
Brezkonkurenčne cene
Trst — Viale XX. Settembre 35 — Trst
(palača Eden)
Telefon 34-34 bis (87) Telefon 34-34 bis

JADRANSKA BANKA
CENTRALA TRST (1)
Delniška glavnica L 15,000.000 — Rezerve L 5,100.000
Podružnice: Opatija, Zadar, Dunaj.
Affilirani zavodi: Jadranska Banka Beograd in njene podružnice: Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Novisad, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.
NEW-YORK: Frank Sakser State Bank
VALPARAISO: Banco Yugoslavo de Chile
Izvršuje vse bančne posle.
PREJEMA VLOGE
na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 3¾%.
Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.
Daje v najem varnostne predale (safes)
Zavodovi uradi v Trstu:
Via Cassa di Risparmio štev. 5 — Via S. Nicolò štev. 9
Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna posluje od 9.30 do 12.30 in od 14.30 do 16.